

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Diplomová práce

**Využití vybraných diagnostických metod
používaných učiteli 1. stupně ZŠ za účelem
cíleného rozvoje sociálních a emočních
kompetencí žáků**

Vypracovala: Gita Jindrlová

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Procházka, Ph.D.

České Budějovice 2023

Prohlašuji,

že jsem autorkou této diplomové práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne 5. března 2023

Gita Jindřlová

Poděkování

Zde bych chtěla poděkovat vedoucímu diplomové práce PhDr. Miroslavu Procházkovi, Ph.D. za odborné vedení práce a za podporu a trpělivost při jejím vytváření. Děkuji také doc. PhDr. Miluši Vítečkové, Ph.D. za poskytnutí literatury a dalších podkladů a materiálů ke zvolenému tématu, možnost konzultací a osobních setkání za účelem diskuze o řešeném problému. Mé poděkování patří také všem participantům, kteří mi věnovali svůj čas a dovolili nahlédnout do jejich osobních životů a zkušeností.

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na využití vybraných diagnostických metod používaných učiteli 1. stupně ZŠ za účelem cíleného rozvoje sociálních a emočních kompetencí žáků. V teoretické části jsou obsaženy kapitoly věnující se pedagogické diagnostice učitele, možnosti využití vybraných metod (MBTI, Kops method, VIA) v kontextu rozvoje kompetencí žáků (zejména sociální a emoční). Praktická část obsahuje výsledky dotazníkového šetření zaměřeného na zmapování využívaných diagnostických metod učiteli na 1. stupni ZŠ, včetně výše uvedených konkrétních metod. Dále se dotazníkové šetření soustředí na identifikaci silných stránek žáků a cílený rozvoj zmíněných kompetencí.

Klíčová slova

MBTI, Via, Životné mapy, pedagogická diagnostika, klíčové kompetence

Abstract

The diploma thesis is focused on the use of selected diagnostic methods used by primary school teachers for the purpose of targeted development of pupils' social and emotional competences. The theoretical part will contain chapters devoted to the teacher's pedagogical diagnosis, the possibilities of using selected methods (MBTI, Kops method, VIA) in the context of the development of pupils' competencies (especially social and emotional). The practical part will contain the results of a questionnaire survey aimed at mapping the diagnostic methods used by teachers at the 1st grade of elementary school, including the mentioned methods. It will also focus on the identification of students' strengths and the targeted development of the aforementioned competencies.

Keywords

MBTI, Via, Life maps, pedagogical diagnostics, key competence

Obsah

Úvod	8
1 Diagnostické kompetence učitele.....	10
2 Pedagogická diagnostika	14
2.1 Rysy pedagogické diagnostiky	16
2.2 Typy pedagogické diagnostiky.....	17
2.3 Oblasti pedagogické diagnostiky.....	18
2.4 Metody pedagogické diagnostiky.....	20
3 Vybrané metody	22
3.1 MBTI.....	22
3.1.1 Škály MBTI	23
3.1.2 Typy MBTI.....	24
3.1.3 Spolehlivost a platnost	27
3.2 VIA	28
3.3 Životní mapy®/ Kops Method®.....	30
3.3.1 Tygří svět®	31
3.3.2 Základní komunikační metody KopsMethod®	32
4 Klíčové kompetence žáků.....	36
4.1 Klíčové kompetence na 1. stupni ZŠ.....	36
5 Emoční a sociální kompetence	38
6 Cíle práce.....	40
7 Metodologie	42
8 Výsledky dotazníkového šetření a ankety	44

9	Diskuze	58
	Závěr.....	63

Úvod

Moderní vzdělávací systém se stále více zaměřuje na komplexní rozvoj osobnosti žáků, který zahrnuje nejenom akademické dovednosti, ale také sociální a emoční kompetence. Učitelé 1. stupně základních škol (dále 1. stupně ZŠ) hrají v této oblasti klíčovou roli, neboť právě v tomto věku děti formují své základní návyky, postoje a schopnosti. V tomto kontextu nabízejí diagnostické metody učitelům možnost lépe porozumět individuálním potřebám a schopnostem svých žáků a efektivněji podporovat jejich rozvoj.

Základní vzdělávání představuje klíčovou fází v životě každého jednotlivce, která poskytuje základní pilíř pro jeho celoživotní učení a formuje jeho osobnost. Je nezbytné, aby prostředí ve školách poskytovalo každému dítěti optimální podmínky pro jeho rozvoj, čímž se stává základním kamenem pro rozvoj celé společnosti.

Cílem této diplomové práce je prozkoumat a analyzovat využití vybraných diagnostických metod, které učitelé 1. stupně ZŠ používají za účelem cíleného rozvoje sociálních a emočních kompetencí svých žáků. Zaměřím se především na metody, jako je Tygří svět nebo Kops Method, a jejich vliv na emoční inteligenci, sebeuvědomění, komunikační dovednosti a schopnost řešení konfliktů u žáků.

V dnešním hektickém světě, kde děti čelí různým tlakům a výzvám, je klíčové, aby měly možnost rozvíjet své sociální a emoční dovednosti již od raného věku. Učitelé mohou hrát v tomto procesu důležitou roli tím, že využijí vhodné diagnostické nástroje k identifikaci potřeb svých žáků a následně k navrhování a zavádění programů a aktivit zaměřených na jejich rozvoj v praxi.

Bude zkoumáno, jak tyto diagnostické metody fungují v praxi a jaký mají vliv na chování, motivaci a sebeuvědomí žáků. Bude provedena analýza přínosů a omezení těchto diagnostických přístupů a jejich aplikovatelnosti v pedagogické praxi. Dále se práce bude

zaměřovat na to, jak tyto metody mohou pomoci učitelům identifikovat individuální potřeby žáků a přizpůsobit výuku tak, aby lépe odpovídala těmto potřebám.

Důležitým aspektem této práce je také zhodnocení, jak efektivně učitelé dokáží integrovat tyto diagnostické metody do své každodenní výuky a jaký je vliv těchto aktivit na klima ve třídě a vztahy mezi žáky. Zajímá mne, jak učitelé reflektují svou práci s těmito metodami a jaké strategie používají k řešení případných problémů nebo výzev.

V rámci této práce budou také zkoumány možnosti dalšího rozvoje a zdokonalení těchto diagnostických metod, aby lépe vyhovovaly potřebám učitelů a jejich žáků. Důležitým cílem je poskytnout učitelům ucelený pohled na možnosti, které tyto metody nabízejí pro podporu celkového rozvoje svých žáků a přispět k lepšímu porozumění využití diagnostických metod pro rozvoj sociálních a emočních kompetencí u mladších školních dětí.

1 Diagnostické kompetence učitele

První kapitola je věnována základní terminologií, která je nezbytná pro ukotvení tématu diplomové práce. Zaměřuje se na termín kompetence spojený s činností učitele a představuje určité pohledy na pojetí kompetencí učitele vybraných autorů. Nejprve je třeba si vymezit, co chápeme pod pojmem kompetence. Každý rozumí a vysvětluje se termín kompetence jiným způsobem a pro jeho zasazení je třeba si vymezit určitou oblast zájmu, které se bude termín týkat. Z právního hlediska termín zahrnuje určitou pravomoc jedince k uskutečňování určitých kroků a vykonávání určitých činností. Pojem můžeme volně přeložit a chápat jako schopnosti, předpoklady či způsobilosti stanovené na základě určitých vlastností jedince, jeho způsobilosti, dovednostech, zkušenostech a znalostech. (Střelec & Krátká, 2007)

Diagnostické kompetence jsou klíčové pro učitele v každé fázi výuky. Tyto kompetence umožňují učitelům efektivně posuzovat a hodnotit poznatky, které žáci získávají v průběhu výuky. Zahrnují schopnost identifikovat silné stránky a potíže žáků, poskytnout vhodnou zpětnou vazbu a navrhnout a implementovat strategie, které podporují učení žáka. (Střelec & Krátká, 2007)

Učitelé, kteří mají vysokou úroveň diagnostických kompetencí, jsou schopni posuzovat, zda žáci správně chápou učivo a jaké jsou jejich potřeby. Mnoho faktorů může ovlivnit žákovo učení, jako jsou kulturní rozdíly, rozdíly v inteligenci nebo rozdíly v individuálním stylu učení. Proto je důležité, aby učitelé měli schopnost posoudit každého žáka individuálně a identifikovat oblasti, kde potřebuje zlepšení. (Střelec & Krátká, 2007)

Vynikající diagnostické kompetence také umožňují učitelům poskytnout žákům zpětnou vazbu, která je konstruktivní a užitečná pro další učení. Zpětná vazba by měla být jasná, specifická a zaměřená na chování, výkon studenta. Dobrý učitel by měl být schopen podpořit studenta, aby se zlepšil, a poskytnout mu návod, jak dosáhnout lepšího výkonu. (Střelec & Krátká, 2007)

Nakonec, vynikající diagnostické kompetence umožňují učitelům navrhnout a implementovat strategie, které podporují učení žáků. Učitelé by měli být schopni navrhnout různé přístupy k výuce, aby splnili potřeby různých žáků. To zahrnuje vytváření vhodných prostředí pro učení, použití různých výukových metod a využití technologií a materiálů, které podporují učení. (Střelec & Krátká, 2007)

Lze říci, že diagnostické kompetence jsou klíčové pro úspěšné vedení výuky. Učitelé s vysokými diagnostickými kompetencemi jsou schopni identifikovat potřeby žáků a poskytnout jim efektivní zpětnou vazbu a podporu. To vše přispívá k lepšímu výkonu studentů a kvalitnějšímu vzdělávacímu procesu. Kromě toho mohou diagnostické kompetence pomoci učitelům identifikovat problémy v rámci výuky a navrhnout efektivní řešení. (Střelec & Krátká, 2007)

Existuje několik klíčových faktorů, které přispívají ke zlepšení diagnostických kompetencí učitelů. Jedním z těchto faktorů je praxe. Učitelé musí mít příležitost praxe, aby mohli rozvíjet své diagnostické kompetence. Praxe jim umožní získat zkušenosti s různými typy žáků a situací, což jim poskytne větší jistotu a schopnost rozpoznat a řešit problémy. (Střelec & Krátká, 2007)

Dalším faktorem, který přispívá ke zlepšení diagnostických kompetencí učitelů, je vzdělávání. Učitelé by měli být odborně vzděláváni v oblasti diagnostických kompetencí a měli by mít přístup k nejnovějším výzkumům a postupům. Vzdělávání jim také umožní rozvíjet své vlastní učitelské techniky a strategie, které mohou využívat v praxi. Kromě praxe a vzdělávání mohou učitelé rozvíjet své diagnostické kompetence také prostřednictvím spolupráce s kolegy a vedením školy. Spolupráce s ostatními učiteli jim může poskytnout nové nápady a postupy a umožnit jim vidět, jak jiní učitelé řeší problémy v rámci výuky. Vedení školy by mělo také podporovat rozvoj diagnostických kompetencí učitelů a umožnit jim přístup ke zdrojům, které jim mohou pomoci v jejich rozvoji. (Střelec & Krátká, 2007)

Lze říci, že diagnostické kompetence jsou klíčové pro úspěšnou výuku a rozvoj studentů. Učitelé s vysokými diagnostickými kompetencemi jsou schopni identifikovat potřeby studentů a poskytnout jim efektivní podporu a zpětnou vazbu. (Střelec & Krátká, 2007)

Třídní učitel se zaměřuje na zlepšení klimatu třídy a práci s kolektivem. Navíc od jiných učitelů má možnost poznat životní podmínky žáků, prostředí rodinné, ve kterém jedinec žije a je vychováván a sociální stavbu třídy. (Střelec & Krátká, 2007)

Diagnostické kompetence dle Vališové (2007) jsou součástí pedagogického přístupu a metodiky. Tyto kompetence se zaměřují na schopnost pedagogů diagnostikovat potřeby a schopnosti jednotlivých žáků s cílem poskytnout jim individuálně přizpůsobenou podporu a vzdělávání.

Diagnostické kompetence dle Vališové (2007) zahrnují několik klíčových aspektů:

1. **Znalost a porozumění vývojové psychologie:** Pedagogové by měli mít hluboké porozumění vývojovým etapám dětství a adolescence, včetně fyzického, emocionálního, sociálního a kognitivního vývoje. To jim umožní lépe porozumět individuálním potřebám žáků v různých věkových skupinách.
2. **Zkušenosti s diagnostickými nástroji:** Pedagogové by měli být obeznámeni s různými diagnostickými nástroji a metodami, které jim pomohou identifikovat potřeby a schopnosti žáků. To může zahrnovat standardizované testy, pozorování, rozhovory nebo portfolio práce žáků.
3. **Schopnost analýzy a interpretace dat:** Důležitou součástí diagnostických kompetencí je schopnost pedagogů analyzovat a interpretovat data získaná prostřednictvím diagnostických nástrojů. Toto porozumění umožní pedagogům identifikovat individuální potřeby žáků a navrhnout vhodnou podporu a intervenci.
4. **Flexibilita a diferencovaný přístup:** Pedagogové by měli být schopni flexibilně reagovat na individuální potřeby žáků a poskytovat jim diferencovanou podporu a vzdělávání. To zahrnuje adaptaci výukových metod, poskytování dodatečného materiálu nebo poskytování individuálních úkolů.

5. **Spolupráce s ostatními profesionály:** Pedagogové by měli být schopni efektivně spolupracovat s dalšími profesionály, jako jsou školní psychologové, speciální pedagogové nebo rodiče, aby zajistili komplexní podporu pro žáky s různými potřebami.

Diagnostické kompetence představují důležitý nástroj pro pedagogy, kteří se snaží individuálně podporovat vzdělávání a rozvoj všech svých žáků. Jsou klíčové pro vytváření inkluzivního prostředí ve školách a poskytování odpovídající podpory pro žáky s různými potřebami a schopnostmi. (Vališová, 2007)

2 Pedagogická diagnostika

Pedagogická diagnostika je proces, který se zaměřuje na sběr dat o dětech/žácích/studentech a jejich schopnostech, znalostech a dovednostech. Tento proces je důležitý pro vzdělávání a pomáhá učitelům lépe porozumět a přizpůsobit své výukové metody. Metody pedagogické diagnostiky lze rozdělit do několika kategorií, mezi které patří například verbální, nonverbální a projektové metody. Studijní disciplína, jež podporuje již zmíněné, je pedagogická diagnostika. V této kapitole si představíme pedagogickou diagnostiku jako proces, její základní rysy, pojmy, typy a úkoly. (Chrástka, 2016)

Pedagogická diagnostika je proces sběru, analýzy a interpretace informací o žákovi nebo studentovi, který slouží k pochopení jeho individuálních potřeb, schopností a způsobů učení. Cílem pedagogické diagnostiky je poskytnout učitelům, rodičům a dalším zúčastněným osobám informace, které mohou pomoci vytvořit efektivní vzdělávací plán pro daného žáka. V rámci pedagogické diagnostiky se používají různé metody sběru dat, jako je pozorování, dále jsou to dotazníky, testy a rozhovory s žákem, rodiči a učiteli. Tyto informace jsou následně analyzovány a interpretovány s ohledem na individuální potřeby a schopnosti žáka. Pedagogická diagnostika může pomoci identifikovat potenciální problémy v učení, například poruchy učení nebo speciální vzdělávací potřeby, a vytvořit plán podpory pro daného žáka. Pedagogická diagnostika také umožňuje učitelům a dalším zúčastněným osobám lépe porozumět individuálním potřebám žáků a vytvořit přizpůsobené vzdělávací prostředí, které podporuje efektivní učení. Pedagogická diagnostika je také důležitá pro zajištění inkluzivního vzdělávání, kde se snažíme poskytnout každému žákovi individuální podporu, aby se mohl plně účastnit vzdělávacího procesu. Bez pedagogické diagnostiky bychom neměli dostatečnou informaci o individuálních potřebách žáků a mohli bychom přehlížet potřebu přizpůsobit vzdělávací prostředí pro každého žáka. (Šimonová, 2015)

Pedagogickou diagnostiku mohou provádět různí odborníci v oblasti vzdělávání, například pedagogové, psychologové nebo speciální pedagogové. Ti jsou vzděláni v oblasti psychologie, pedagogiky a diagnostiky a mají znalosti potřebné pro provádění a interpretaci různých diagnostických metod. (Kalhousová, 2009)

V rámci školního prostředí je často pedagogická diagnostika prováděna, kromě učitele, dále školním psychologem nebo speciálním pedagogem. Tito odborníci mohou také provádět pozorování, rozhovory s rodiči a učiteli, sbírat informace z testů a dotazníků, i těch, které nemohou využívat učitelé, a následně interpretovat a analyzovat tyto informace. (Kalhousová, 2009)

Mimo školní prostředí mohou pedagogickou diagnostiku provádět také soukromí odborníci, například kliničtí psychologové nebo pedagogičtí poradci. Tyto osoby mohou být zaměstnány v různých vzdělávacích institucích nebo mohou pracovat jako nezávislí poradci. (Kalhousová, 2009)

V každém případě je důležité, aby osoba provádějící pedagogickou diagnostiku měla odpovídající vzdělání a zkušenosti v této oblasti a aby měla přístup k potřebným diagnostickým nástrojům a metodám. (Kalhousová, 2009)

Hrabal (2002) vychází z toho, že pedagogicko-psychologická diagnostika je v podstatě standardní psychologická diagnostika zasazená do pedagogické oblasti. Nepopírá právo pedagogů na samostatnou disciplínu, ale za podstatu pedagogické diagnostiky považuje porovnávání činnosti a výkonu žáka s pedagogickým standardem a objektivní rozbor silných stránek a chyb, realisticky zvyšující úroveň dosaženého rozvoje ve srovnání na cílovou úroveň a upozorňuje na rozdíl mezi běžným (v pedagogické praxi běžným) posudkovým rozbohem a nezbytnou interpretací diagnostických výsledků pomocí psychologických metod. Jde především o zjišťování a hodnocení psychických tendencí a osobnosti.

Zelinková (2001) definuje pedagogickou diagnostiku jako komplexní proces, který má za cíl identifikovat, posuzovat a hodnotit edukační proces a jeho účastníky. Zaměřuje se na obsahovou složku (zjišťování získaných znalostí, dovedností a návyků) a procesní složku

(jak probíhá proces učení a výchovy, jak působí na žáka). Z toho je zřejmé, že při diagnostice pozorujeme nejen výsledek, ale i samotný proces.

2.1 Rysy pedagogické diagnostiky

Pedagogická diagnostika je klíčovým procesem, který umožňuje pedagogům porozumět individuálním potřebám a schopnostem žáků. Aby tato diagnostika byla účinná, musí splňovat několik rysů, jako je objektivita, reliabilita, validita, komplexnost a uvědomění si dlouhodobosti procesu a individuálního vývoje každého žáka. (Krykorková & Chvál, 2006)

- Objektivita je jedním z nejdůležitějších rysů pedagogické diagnostiky, protože zajišťuje, že výsledky jsou nezávislé na osobních názorech nebo předsudcích pedagoga. Objektivita znamená, že testy jsou vytvořeny tak, aby se minimalizovalo jakékoli zkreslení výsledků. To zahrnuje například využívání standardizovaných testů a pravidelnou revizi a aktualizaci testů, aby byly aktuální a relevantní. Konkrétně nenechání se ovlivnit prvním dojmem nebo stále opakujícím neúspěchem jedince.
- Reliabilita se týká toho, jak spolehlivé jsou výsledky testů. Reliabilní testy by měly měřit to samé každým testováním a výsledky by měly být konzistentní. To znamená, že stejný test by měl dávat stejné výsledky, ať už je testován kterýkoli žák.
- Validita se týká toho, zda testy měří to, co mají měřit. Validní testy by měly měřit specifické dovednosti nebo schopnosti žáků, které se mají hodnotit. Zajistit validitu testů znamená, že se testy musí tvořit tak, aby měřily to, co je pro daný účel důležité.
- Komplexnost se týká toho, jak důkladně jsou žáci testováni. Komplexní testy mohou měřit více aspektů vzdělávání žáka a pomáhají poskytnout podrobnější a komplexnější obrázek o žákovi. Takové testy mohou být užitečné pro stanovení individuálních potřeb a cílů žáků.

- Uvědomění si dlouhodobosti procesu a individuálního vývoje každého žáka je také důležité. Pedagogická diagnostika by měla být průběžný proces, který se zaměřuje na vývoj žáků v průběhu celého vzdělávacího procesu. Toto uvědomění si umožňuje pedagogům přizpůsobit vzdělávací plány a metody tak, aby lépe podporovaly individuální vývoj každého žáka. To může zahrnovat využití různých metod výuky a testování, aby se zajistilo, že žáci se učí a rozvíjejí se v souladu s jejich vlastními potřebami a tempem. (Krykorková & Chvál, 2006)

Dalším důležitým rysem pedagogické diagnostiky je schopnost respektovat a uznávat různé individuální potřeby a způsoby učení každého žáka. To znamená, že pedagogové by měli mít porozumění pro to, že každý žák má své vlastní jedinečné schopnosti, potřeby a výzvy, které musí být zohledněny při diagnostice. Pedagogická diagnostika by proto měla být provedena tak, aby byla citlivá k různým individuálním potřebám a způsobům učení každého žáka. (Krykorková & Chvál, 2006)

Významným aspektem pedagogické diagnostiky je také schopnost poskytovat konstruktivní zpětnou vazbu žákům a jejich rodinám. Výsledky testování by měly být prezentovány v jasném, srozumitelném a podpůrném kontextu, aby žáci a jejich rodiny mohli porozumět výsledkům a použít je pro další rozvoj. Pedagogové by měli být také připraveni pracovat s žáky a jejich rodinami na vytváření individuálních akčních plánů, které umožní žákům dosáhnout svých vzdělávacích cílů a plného potenciálu. (Krykorková & Chvál, 2006)

2.2 Typy pedagogické diagnostiky

Podle Zelinkové (2001) dělíme pedagogickou diagnostiku na čtyři základní typy:

- Diagnostika normativní slouží zejména k potřebám společnosti. Výsledky dané zkoušky jsou porovnávány s výsledkem reprezentativního vzorce. Tento typ diagnostiky je používán zejména v případě přechodu žáka na jiný, náročnější typ školy (přijímací zkoušky).

- Diagnostika kriteriální zjišťuje, na jaké úrovni se jedinec nachází, jaké dovednosti, jakým způsobem zvládá. Výkony se rovnávají na základě vnějšího měřítka s objektivně vymezenými úkoly.
- Diagnostika individualizovaná se nezakládá na základě porovnávání s výkony vrstevníků. Jedinec je hodnocen pouze ve vztahu k sobě samotnému. Je sledován postup a dosažená úroveň za určitý časový úsek. Tento typ diagnostiky používáme zejména u různým způsobem handicapovaných a znevýhodněných dětí. Pokud je následně dobře stanovená diagnóza, můžeme předcházet vzniku nejrůznějších problémů ve vývoji a pozitivně je ovlivnit.
- Diagnostika diferenciální nám pomáhá určit a rozlišit přetrvávající potíže na základě stejných projevů s různými příčinami. Příkladem je porucha chování, která může být zapříčiněna buď ADHD nebo nesprávným výchovným rámcem a vedením.

2.3 Oblasti pedagogické diagnostiky

Pedagogická diagnostika se zaměřuje na zkoumání žáka komplexně. Snaží se získat co největší počet informací, díky kterým je následně možné co nejlépe a nejpřesněji vytvořit diagnózu a její následnou prognózu. Zaměřuje se především na zkoumání psychosomatických schopností žáka v kontextu úrovně zvládnutí příslušných školních dovedností a zároveň externích vlivů, které na subjekt působí a následně ho formují a ovlivňují. Spáčilová (2003) rozděluje pedagogickou diagnostiku dle kritérií do třech oblastí. První je diagnostika osobnosti žáka. Druhá je diagnostika školního prostředí a třetí je diagnostika rodinného prostředí. V následujícím textu bude popsána diagnostika dle těchto kategorií zmiňované autorky.

Diagnostika osobnosti žáka

Zde se pedagogové a pedagogičtí pracovníci soustředí zejména na žákovy emoce, postoje a chování žáka v kolektivu. Zaměřují se na diagnostiku rozumového rozvoje jedince, kde zkoumají především vědomosti, schopnost porozumění dané problematice,

to, jak dokáže rozumět a následně popsat vztahy a propojení určitých souvislostí a rozumové schopnosti – zejména verbálně motorické, senzomotorické a grafomotorické. Dále se zaměřují na žákovi kognitivní a učební styly. Druhou oblastí je diagnostika zájmové a motivační oblasti, kde se zjišťují psychické vlastnosti, hodnotová orientace, kam patří zejména motivace k učení, potřeba sociální a postojově hodnotová sféra jedince. (Spáčilová, 2003)

Diagnostika školního prostředí

Tato oblast je zaměřena na diagnostiku školní třídy, kde dochází především k poznání vztahů kolektivu, určité sociální role žáků ve třídě, působení učitele a jiných pedagogických pracovníků na třídu. Úroveň socializace, adaptace a komunikace mezi žáky a jejich následné společné hodnoty a normy. Je třeba zohledňovat věk, genderový poměr žáků ve třídě a tak dále. Druhou složkou diagnostiky školního prostředí je autodiagnostika pedagogické činnosti učitele, kde dochází k sebereflexi založené na analýze získaných výsledků pedagogické působení učitele na třídu. Subjektem zkoumání je celkový průběh interakce mezi učitelem a žáky, posuzování žáků učitelem, odbornost, dovednost, profesionální znalost a způsob jakým jsou žáci učitelem motivováni. Důležitou složkou jsou osobnostní rysy a individuality pedagoga. (Spáčilová, 2003)

Diagnostika rodinného prostředí

Z důvodu komplexnosti a celistvosti pedagogické diagnostiky je nezbytné zahrnout zde i rodinné prostředí jedince. V rámci diagnostiky se pedagog zaměřuje na základní informace získané o rodině žáka, kam patří sociální, materiální a ekonomická situace rodinného prostředí a zároveň způsob života dané rodiny. Zaměřuje se na vztahy v rodině, vazby a postoje jedinců, způsob výchovy a jiné. (Spáčilová, 2003)

2.4 Metody pedagogické diagnostiky

Pedagogická diagnostika v současné době nepoužívá pouze vlastní a zároveň dlouhodobě ověřené metody jako je hodnocení, klasifikace a jiné. Aktuálně pedagogická diagnostika přebírá a zároveň využívá dobře známé metody z psychologie, mezi které patří pozorování, rozhovor, dotazník, test, zkouška, anamnéza a experiment. V následujících kapitolách si představíme nejpoužívanější metody využívané pedagogy v praxi na úrovni školy dle Hrabala (2002).

Pozorování

Pozorování je nejběžnější metodou používanou v rámci pedagogické diagnostiky. Jedná se o nejpřirozenější metodu, jejímž základem je smyslové vnímání. Jako součást pedagogického výzkumu se pak jedná o záměrnou objektivní a plánovanou činnost, při které pozorujeme vlastnosti jednotlivých žáků, jejich vzájemné a cílené interakce a činnosti. Důležité je vést záznamy o pozorování, abychom mohli následně kvalitně tuto metodu vyhodnotit. Je důležité dbát na validitu a reliabilitu. Pro kvalitní pozorování je nutné mít stanoven cíl, předmět a způsob, kterým budeme subjekty pozorovat. (Hrabal, 2002)

Rozhovor

V případě rozhovoru se jedná se o nejstarší diagnostickou metodu, při které se jedna osoba – tazatel – ptá druhé osoby – informant – dopředu sestavenými otázkami. Rozdíl mezi výzkumným rozhovorem a běžným rozhovorem je zejména v tom, že výzkumný rozhovor má již předem stanovené téma a je realizován s určitým zaměřením. Ve většině případů jsou v něm zakomponovány standardizované otázky a je uskutečňován odborným výzkumníkem. (Hrabal, 2002)

Test

Testy jsou častou a velmi využívanou technikou a nástrojem zejména v psychologii a pedagogice. Je známo několik typů testů, avšak nejčastěji používanými jsou psychologické testy, testy

inteligence, osobnosti, testy psychomotorické a testy didaktické. Výsledky výuky jsou v praxi měřeny didaktickými testy. (Hrabal, 2002)

Dotazník

Dotazník je takový výzkumný a diagnostický nástroj, díky němuž jsou výzkumníci schopni v krátkém časovém úseku získat nadměrný počet hodnot o zkoumaných subjektech. Díky dotazníku dokážeme zjistit úroveň znalostí a různorodost postojů a názorů u žáků. Zároveň tato data můžeme získávat ale i u pedagogických pracovníků, rodičů a všech dalších pracovníků daných institucí. Dotazníkové šetření jsou velice podobné rozhovorům s tím rozdílem, že dotazování bývá uskutečňováno písemně. Jedna z výhod písemného dotazníkového šetření je ta, že může být uskutečňováno i bez přímé činnosti výzkumníka. Má jasnou strukturu a skládá se z určitých dotazníkových bodů. (Hrabal, 2002)

Experiment/ Projektová metoda

V neposlední řadě Hrabal (2002) zmiňuje tzv. projektové metody, či experiment, které spočívají v zapojení studentů do praktických projektů, při kterých mohou využít své znalosti a dovednosti. Tyto projekty mohou být zaměřeny například na řešení problémů v různých oblastech, jako je věda, technologie, inovace, nebo sociální problémy. Tyto metody umožňují studentům rozvíjet kritické myšlení, týmovou spolupráci a kreativitu. Během experimentu se zjišťuje, zda výukový postup vede ke zlepšení výsledků žáků, ke zvýšení jejich motivace a zájmu o vzdělávání, a zda postupuje podle plánu a cílů. Data z experimentů mohou být následně použita pro úpravu výukových postupů a metod, tak aby byly co nejúčinnější.

V souhrnu lze říci, že metody pedagogické diagnostiky dle Hrabala (2002) jsou zaměřeny na sběr dat o studentech prostřednictvím dotazníků, testů, pozorování, rozhovorů a projektových metod. Tyto metody pomáhají učitelům lépe porozumět žákům a přizpůsobit své výukové metody tak, aby byly co nejúčinnější.

3 Vybrané metody

3.1 MBTI

MBTI (Myers-Briggs Type Indicator) je metoda psychologického hodnocení osobnosti, která se zaměřuje na rozlišování a klasifikaci různých typů osobností na základě jejich preferencí v oblastech jako vnímání, myšlení, cítění a jednání. MBTI může pomoci jednotlivcům pochopit své vlastní preference a zlepšit své mezilidské vztahy a komunikaci s ostatními. Některé z věcí, které MBTI může rozvíjet, jsou:

- *Sebeuvědomění:* MBTI může pomoci lidem lépe pochopit své vlastní přirozené preference a to, jak ovlivňují jejich myšlení, chování a vztahy s ostatními.
- *Komunikační dovednosti:* Porozumění různým typům osobností může pomoci lidem komunikovat efektivněji a zlepšit své mezilidské vztahy.
- *Rozvoj leadershipu:* MBTI může pomoci vedoucím pracovníkům lépe pochopit a využít své vlastní preference a přirozené schopnosti, aby se stali úspěšnějšími vůdci.
- *Týmová práce:* Porozumění různým typům osobností může pomoci týmům efektivněji spolupracovat a dosáhnout společných cílů.
- *Rozvoj kariéry:* MBTI může pomoci lidem lépe pochopit své vlastní preference a talenty a najít práci, která odpovídá jejich osobnosti a schopnostem. (Spiotta, 2018)

V následující kapitole se práce zabývá metodou MBTI, konkrétně kdo byl jejím autorem, jak vznikla a vyvíjela se, způsobem, jakým byly typy vytvořeny, co je 16 různých typů MBTI a jak tento systém typizací osobnosti funguje.

Myers-Briggs Personality Type Indicator je inventář "self-report" navržený k identifikaci typu osobnosti, silných stránek a preferencí člověka. Dotazník vyvinuly Isabel Myers a

její matka Katherine Briggs na základě jejich práce s teorií typů osobnosti Carla Junga. Dnes je inventář MBTI jedním z celosvětově nejpoužívanějších psychologických nástrojů. Myers i Briggs byly fascinovány Jungovou teorií psychologických typů a poznaly, že tato teorie může mít aplikace v reálném světě. Během 2. světové války začaly zkoumat a vyvíjet indikátor, který by mohl být využit k pochopení individuálních rozdílů. (Spiotta, 2018)

Myers a Briggs věřily, že tím, že pomohou lidem porozumět sami sobě, mohou lidem pomoci vybrat povolání, která nejlépe vyhovují jejich typům osobnosti, a vést zdravější šťastnější život. Myersová vytvořila první verzi inventáře propisovací tužkou během 40. let a obě ženy začaly testovat hodnocení na přátelích a rodině. Během následujících dvou desetiletí pokračovaly v plném vývoji. (Spiotta, 2018)

Na základě odpovědí na otázky v inventáři jsou lidé identifikováni jako lidé s jedním z 16 typů osobnosti. Cílem MBTI je umožnit respondentům dále zkoumat a porozumět své vlastní osobnosti, včetně toho, co se jim líbí, nelíbí, silných a slabých stránek, možných kariérních preferencí a kompatibility s ostatními lidmi. Žádný typ osobnosti není „nejlepší“ nebo „lepší“ než jiný. Není to nástroj určený k hledání dysfunkce nebo abnormality. Místo toho je jeho cílem jednoduše pomoci vám dozvědět se více o sobě. Samotný dotazník se skládá ze čtyř různých škál. (Spiotta, 2018)

3.1.1 Škály MBTI

Extraverze (E) – Introverze (I)

Dichotomii extraverze-introverze poprvé prozkoumal Jung ve své teorii typů osobnosti jako způsob, jak popsat, jak lidé reagují a jak interagují s okolním světem. I když jsou tyto termíny většinou lidem známé, způsob, jakým se používají v MBTI, se poněkud liší od jejich populárního použití. (The Myers a Briggs foundation, 2023)

Extraverti (také často hláskovaní extroverti) jsou „navenek“ a mají tendenci být akční, užívají si častější sociální interakci a cítí se nabití energií poté, co tráví čas s jinými lidmi. Introverti se „otočí dovnitř“ a inklinují k myšlenkové orientaci, užívají si hlubokých a smysluplných sociálních interakcí a cítí se dobití, když tráví čas o samotě.

Všichni do určité míry projevujeme extraverzi a introverzi, ale většina z nás má tendenci preferovat jedno nebo druhé. (The Myers a Briggs foundation, 2023)

Snímání (S) – Intuice (N)

Tato škála zahrnuje sledování toho, jak lidé shromažďují informace ze světa kolem sebe. Stejně jako u extraverze a introverze tráví všichni lidé nějaký čas vnímáním a intuicí v závislosti na situaci. Podle MBTI mají lidé tendenci být dominantní v jedné nebo druhé oblasti. (The Myers a Briggs foundation, 2023)

Lidé, kteří dávají přednost snímání, mají tendenci věnovat velkou pozornost realitě, zejména tomu, co se mohou naučit svými vlastními smysly. Mají tendenci se zaměřovat a fakta a detaily a rádi získávají praktické zkušenosti. Ti, kteří dávají přednost intuici, věnují více pozornosti věcem, jako jsou vzory a dojmy. Baví je přemýšlet o možnostech, představovat si budoucnost a abstraktní teorie. (The Myers a Briggs foundation, 2023)

Myšlení (T) – Pocitování (F)

Tato škála se zaměřuje na to, jak se lidé rozhodují na základě informací, které shromáždili ze svých smyslových nebo intuitivních funkcí. Lidé, kteří preferují myšlení, kladou větší důraz na fakta a objektivní data. Při rozhodování bývají důslední, logičtí a neosobní. Ti, kteří dávají přednost pocitům, mají větší šanci vzít v úvahu lidi a emoce, když dospějí k závěru. (The Myers a Briggs foundation, 2023)

Posuzování (J) – Vnímání (P)

Konečné měřítko zahrnuje to, jak lidé mají tendenci jednat s vnějším světem. Ti, kteří se přiklánějí k posuzování, preferují strukturu a pevná rozhodnutí. Lidé, kteří se přiklánějí k vnímání, jsou otevřenější, flexibilnější a přizpůsobivější. Tyto dvě tendence interagují s ostatními stupnicemi. (The Myers a Briggs foundation, 2023)

3.1.2 Typy MBTI

Na základě výše zmiňovaných kritérií lze určit 16 různých typů osobností, z nichž každý má své vlastní charakteristiky a tendence. Tyto typy jsou označovány čtyřpísmennými

kódy, které se skládají z prvních písmen čtyř dimenzí, například INTJ (Introverze, Intuice, Logika, Organizace) nebo ESFP (Extravertovanost, Smyslové vnímání, Citovost, Adaptivita). (The Myers a Briggs foundation, 2023)

Každý typ je pak uveden podle svého čtyřpísmenného kódu:

Racionálové (NT)

Racionální typy jsou často velmi analytičtí, systematické a logické. Mají tendenci být dobří plánovači a rozhodovači, kteří jsou schopni rychle a efektivně řešit problémy. Mohou být náchylní k tomu, aby se zaměřovali pouze na faktické informace a mohou potřebovat pomoci při řešení sociálních a emocionálních problémů. (The Myers a Briggs foundation, 2023)

- INTJ – Architekt – Vysoce logické, oba jsou velmi kreativní a analytické.
- INTP – Myslitel – Tichý a introvertní, jsou známí tím, že mají bohatý vnitřní svět.
- ENTJ – Velitel – Otevření a sebevědomí, jsou skvělí v plánování a organizování projektů.
- ENTP – Vynálezce/Diskutér – Vysoce vynalézaví, milují být obklopeni nápady a mají tendenci zakládat mnoho projektů (ale mohou mít potíže je dokončit). (16personalities, 2023)

Idealisté (IF)

Idealisté jsou jednou z čtyř základních skupin typů osobností v MBTI. Idealisté se vyznačují svou intuicí a schopností přemýšlet o věcech, které se nedají vidět nebo s nimiž nelze pracovat konkrétně. Jsou emocionálně citliví a často vnímají hlubší význam věcí a situací. (*The Myers a Briggs foundation, 2023*)

- INFJ – Advokát – Kreativní a analytický, jsou považováni za jeden z nejvzácnějších typů Myers-Briggs.
- INFP – Zprostředkovatel – Poetičtí, milí, dobrosrdeční. Idealisté s vysokými hodnotami, kteří se snaží udělat svět lepším místem.

- ENFP – Bojovník – Charismatictí a energičtí, mají rádi situace, ve kterých mohou uplatnit svou kreativitu.
- ENFJ – Protagonista – Loajální a citliví, jsou známí tím, že jsou chápaví a velkorysí. Charismatictí a inspirativní vůdci se schopností fascinovat své následovníky. Nadšení, kreativní a přátelské duše, které si vždy najdou důvod k úsměvu. (16personalities, 2023)

Hráči (SP)

Hráči žijí často konkrétním okamžikem, který nastává tady a teď, nekoukají příliš do budoucna. Rychle se dokáží přizpůsobit okolnostem a situacím, jsou velice učenliví. Často rychleji konají, než myslí, jsou ovšem velmi zruční a mívají často různá umělecká nadání. (The Myers a Briggs foundation, 2023)

- ISTP – Virtuoso – Vysoce nezávislí, užívají si nové zkušenosti, které poskytují výuku z první ruky.
- ISFP – Dobrodruh – Snadno jdoucí a flexibilní, mají tendenci být umělečtí a jsou vždy připraveni objevovat.
- ESTP – Podnikatel – Chytří a energetičtí, rádi tráví čas s ostatními a zaměřují se na tady a teď, užívají si život na hraně.
- ESFP – Bavič – Otevření a spontánní, rádi se stávají středem pozornosti, život kolem nich nikdy není nudný. (16personalities, 2023)

Strážci (SJ)

Strážci jsou zodpovědní, loajální a důslední. Mají rádi jasné pokyny a preferují strukturovaný a organizovaný přístup k práci. Jsou vynikající správci a mají vysoké standardy pro kvalitu a bezpečnost. (The Myers a Briggs foundation, 2023)

- ISTJ – Logistik – Zdrženliví a praktičtí, bývají loajální, řádní a tradiční, jejich spolehlivost nezná meze.
- ISFJ – Obhájce – S vřelým srdcem a oddaností jsou vždy připraveni chránit lidi, na kterých jim záleží.

- ESTJ – Ředitel – Asertivní a orientovaní na pravidla, mají vysoké zásady a tendenci převzít kontrolu.
- ESFJ – Konzul – Vstřícná a otevřená osoba, mají tendenci věřit tomu nejlepšímu o ostatních lidech. Mimořádně starostliví a populární lidé, vždy ochotni nabídnout pomoc. (16personalities, 2023)

Použití Myers-Briggs Type Indicator může poskytnout mnoho vhledů do vaší osobnosti, což je pravděpodobně důvod, proč se tento nástroj stal tak populárním. I bez vyplnění formálního dotazníku u sebe pravděpodobně okamžitě rozpoznáte některé z těchto tendencí. (The Myers a Briggs foundation, 2023)

Podle Myers a Briggs Foundation je důležité mít na paměti, že všechny typy jsou si rovny a že každý typ má hodnotu. Při práci ve skupinových situacích, například ve škole nebo v práci, může být velmi užitečné rozpoznání vlastních silných stránek a pochopení silných stránek ostatních. Když pracujete na dokončení projektu s ostatními členy skupiny, možná si uvědomíte, že někteří členové skupiny jsou zruční a talentovaní na provádění konkrétních akcí. Díky rozpoznání těchto rozdílů může skupina lépe zadávat úkoly a spolupracovat na dosažení svých cílů. (The Myers a Briggs foundation, 2023)

3.1.3 Spolehlivost a platnost

Podle Myers a Briggs Foundation splňuje MBTI uznávané standardy spolehlivosti a platnosti. Oficiální webové stránky pro test naznačují, že má 90 % přesnost a hodnocení spolehlivosti při opakovaném testu. Jedna studie zjistila, že zatímco škála vykazovala silnou vnitřní konzistenci a spolehlivost testu – opakovaného testu, byly pozorovány odchylky. (The Myers a Briggs foundation, 2023)

Jiné studie naznačují, že spolehlivost a validita nástroje nebyly dostatečně prokázány. Některé výzkumy například naznačují, že mnoho lidí má různé výsledky, když test později znovu absolvují, a test není dobrým ukazatelem úspěchu v různých kariérách. (The Myers a Briggs foundation, 2023)

I když existuje mnoho verzí MBTI dostupných online, je třeba poznamenat, že jakýkoli z neformálních dotazníků, které můžete najít na internetu, jsou pouze přibližné skutečnosti. (The Myers a Briggs foundation, 2023)

Skutečné MBTI musí být podáváno vyškoleným a kvalifikovaným pracovníkem, který zahrnuje sledování výsledků. Dnes lze dotazník spravovat online prostřednictvím vydavatele nástrojů, CPP, Inc., a zahrnuje získání profesionální interpretace vašich výsledků. (The Myers a Briggs foundation, 2023)

Aktuální verze Myers-Briggs Type Indicator obsahuje 93 otázek s vynucenou volbou v severoamerické verzi a 88 otázek s vynucenou volbou v evropské verzi. U každé otázky existují dvě různé možnosti, ze kterých si respondent musí vybrat. (The Myers a Briggs foundation, 2023)

3.2 VIA

Metoda VIA (Values in Action) je psychologický nástroj sloužící k určení hodnot a priority jednotlivce. Cílem metody je pomoci jednotlivci objevit, co pro něj je opravdu důležité v životě a co je pro něho nejvýznamnější. Tato metoda je založena na myšlence, že naše hodnoty ovlivňují naše jednání a volby, a že znalost svých hodnot nám může pomoci lépe rozhodovat o své budoucnosti. (Seligman, 2014)

Metoda VIA se skládá ze seznamu 24 hodnot, jako jsou například odpovědnost, spravedlnost, rodina a přátelství, a jednotlivci jsou vyzváni k určení svých pěti nejdůležitějších hodnot. Tuto informaci pak mohou použít k lepšímu porozumění svým motivacím a ke zlepšení svého života tím, že se snaží žít v souladu s těmito hodnotami. (Seligman, 2014)

VIA metoda je založena na výzkumu pozitivní psychologie a slouží k identifikaci a měření charakterových sil a pozitivních vlastností člověka. Následující seznam obsahuje 24 hodnot, které jsou identifikovány pomocí VIA metody, včetně stručné definice dle Petersona a Selingmana (2004):

- Tvořivost: schopnost tvořit a vytvářet nové nápady, řešit problémy a hledat alternativní řešení.
- Zvědavost: touha po poznání, zvědavost, hledání nových informací a znalostí.
- Otevřenost: schopnost být otevřený novým zážitkům, názorům a způsobům myšlení.
- Lidskost: soucit a péče o druhé, schopnost porozumět a empatizovat s druhými.
- Spravedlnost: touha po spravedlnosti a rovnosti, ochota bojovat proti nerovnostem a diskriminaci.
- Štědrost: ochota dávat a pomáhat druhým bez očekávání návratnosti.
- Láska: touha po blízkosti a přátelství, schopnost vyjádřit lásku a péči.
- Moudrost: schopnost rozumět věcem hlouběji, hledat smysl života a být vědomý vlastních limitů.
- Statečnost: ochota překonávat strachy a výzvy, být odvážný a bránit vlastní názory a hodnoty.
- Vyhledávání zážitků: touha po nových zážitcích a dobrodružství, ochota zkoumat svět.
- Vytrvalost: schopnost vytrvat v obtížných situacích a dosáhnout cílů.
- Sebeovládání: schopnost ovládat své emoce a chování, mít sebeovládání a sebedisciplínu.
- Pracovitost: touha pracovat tvrdě a dosahovat výsledků, být produktivní a efektivní.
- Vděčnost: ocenění toho, co máme a co nám bylo dáno, schopnost být vděčný a ocenit drobnosti.
- Nadšení: zaujetí pro věci, které nás baví a naplňují, schopnost se těšit z každodenních věcí.
- Optimismus: přesvědčení, že vše se může zlepšit a že věci mají tendenci se vyvíjet k lepšímu.
- Pečlivost: pozornost k detailům, preciznost a ochota vynaložit úsilí na dokonalost.

- Sebeúcta: respekt k sobě samému, přijetí svých nedostatků a schopnost být se sebou spokojený.
- Tolerance: respektování a přijetí odlišností mezi lidmi, schopnost tolerovat rozdíly v názorech a chování.
- Vztahy: budování kvalitních vztahů s ostatními lidmi, ochota investovat do mezilidských vztahů.
- Vůdcovství: schopnost inspirovat a vést ostatní, být příkladem a motivovat druhé.
- Zodpovědnost: přijetí zodpovědnosti za své činy a rozhodnutí, ochota nést následky svých činů.
- Inteligence: schopnost myslet racionálně a logicky, řešit problémy a hledat nová řešení.
- Duchovnost: hledání smyslu a vnitřního naplnění, spojení s vyššími hodnotami a transcendentí.

Tyto hodnoty jsou klíčové pro VIA metodu a pomáhají jednotlivcům lépe pochopit a rozvíjet své silné stránky a pozitivní hodnoty. (Peterson & Seligman, 2004)

3.3 Životní mapy® / Kops Method®

V této kapitole si představíme další z metod. Jedná se o Kops method neboli Životní mapy. Autorem této metody jsou manželé Kopsovi. Ve své metodě přinášejí úplně nový pohled na dětský svět, který je zrcadlem světa současného. Metodou, kterou aplikují, se snaží pomoci nejsem dětem, jejich rodičům a podpořit tak jejich vzájemnou spolupráci, ale i dospělým. V současné době je metoda velmi oblíbenou a používána mnoha odborníky, pedagogy, psychology, lékaři ale i samotnými rodiči při spolupráci s jejich vlastními dětmi. Manželé pracují nejen s klienty tuzemskými, ale zároveň přednášejí i na mnoha zahraničních univerzitách v Německu, Polsku, Slovensku, Kanadě, Belgii a Francii. Ve světě je metoda známa jako Kops Method®. (Životní mapy, 2020)

Manželé Kopsovi jsou autory několika knih, které na trhu patří mezi bestsellery. Mezi jejich publikace patří například série Tygřího světa. Tygřímu světu velmi dobře děti rozumí zejména z důvodu, že se snaží vnímat a poznávat sami sebe prostřednictvím poznávání "svého tygra". Stávají se tak krotitelem a zároveň cvičitelem svých vlastních emocí a prožitků, díky čemuž dochází k sebeobjevení. (Životní mapy, 2020)

Životní mapy jsou projektově diagnostickou metodou, která je vhodná a aplikovatelná jak pro děti, tak dospělé. Metoda dokáže objevit a analyzovat situaci nebo stav, ve kterém se jedinec nachází a díky tomu dokáže určit a popsat skutečné příčiny stavů. Jedná se o unikátní, velmi rychlou a přesnou metodu, která nám udává okamžitý výstup spojený s konkrétním a komplexním postupem, jak danou situaci řešit. Ukazuje vztahy mezi příčinami a jejich následky a jejich konkrétní přenos v rodině. Pomůže tak odhalovat podvědomé procesy, které omezují následný vývoj a rozvoj. Metoda je přizpůsobena pro děti, dospělé a partnery. (Životní mapy, 2020)

3.3.1 Tygří svět®

Tygří svět® je česká komunikační metoda, která umožňuje pedagogickým pracovníkům nahlédnout do dětského světa a společně s nimi vytvářet bezpečné prostředí, ve kterém se mohou přirozeně projevit. Je založena na vzájemném respektu, spolupráci a přijetí. Tato metoda má za cíl podporovat zdravý vývoj dětí a vytvářet prostředí, ve kterém se cítí přijatí a bezpeční. (Životní mapy, 2020)

V roce 2023 Tygří svět® započal novou etapu svého vývoje jako součást spolku Projekt Budoucnost z.s. Tento krok umožňuje další zkoumání fungování Tygřího světa z psychologického hlediska a neustálé zdokonalování obsahu metody na základě zpětné vazby pedagogů, kteří s ní pracují. Tato metoda je aktivně šířena do mateřských a základních škol s důrazem na zlepšení komunikace, pocitu bezpečí a přijetí v rámci třídního kolektivu. Díky tomu Tygří svět® přispívá k vytváření zdravého třídního klimatu a poskytuje prostor pro efektivní prevenci potenciálních problémů ve školním prostředí. Historie české komunikační metody Tygří svět® sahá k manželům Kopsovým, kteří ji vyvinuli na základě své práce s dětmi s poruchou pozornosti s hyperaktivitou (ADHD). Za

svůj přínos v oblasti práce s dětmi s ADHD obdržela Kamila Kopsová v březnu 2017 čestné uznání od KIU University v Kolombu, Srí Lance, z Fakulty psychologie. (Životní mapy, 2020)

Kamila Kopsová, jedna ze zakladatelů metody, zmiňuje: "Před mnoha lety jsme při práci s dětmi, zejména s ADHD, objevili Tygra a následně celý Tygří svět. Neuvědomovali jsme si tehdy ten ohromný dopad, který to bude mít na pedagogický svět. Přinesli jsme něco jednoduchého, srozumitelného a především účinného... Byli jsme překvapeni dosahem. Školky a školy projevily zájem o více informací, o možnosti zapojení se do Tygřího světa. Tento zájem vedl k napsání prvních tří Tygřích knih." (Životní mapy, 2020)

3.3.2 Základní komunikační metody *KopsMethod*[®]

Každé dítě (a také dospělý člověk) touží po přijetí bez ohledu na podmínky. Způsob, jakým vnímáme, že jsme přijati, se liší podle našeho individuálního komunikačního stylu. Proto je klíčové pochopit a akceptovat komunikační styl dítěte, abychom mu mohli poskytnout pocit přijetí způsobem, který mu je přirozený. Je pravděpodobné, že Vaše dítě má odlišný komunikační styl (nebo kombinaci různých stylů) než Vy. To znamená, že potřebuje ve své komunikaci něco trochu jiného než Vy. V prostředí školy to může vést k situaci, kdy jako pedagog můžete být silně zastoupen jedním komunikačním stylem a tudíž se může stát, že se některým žákům dobře nerozumíte. (Životní mapy, 2020)

KopsMethod[®] rozděluje děti a dospělé dle komunikačního stylu na čtyři komunikační typy:

- **Obrazový** neboli vizuální komunikační typ je zaměřen na obrazy a vizuální podněty. Ti, kdo se k němu řadí, často používají výrazy jako "vidím" nebo "si představuji", a mají rádi sledování obrázků nebo videí. Pro ně je důležité, aby informace byly prezentovány vizuálně, aby si mohli vytvořit mentální obrazy z toho, co slyší nebo říkají.
- **Sluchový** neboli auditivní komunikační typ se zaměřuje na poslech a zvuk. Tito lidé často používají fráze jako "slyšel jsem" nebo "poslouchal jsem" a rádi si poslechnou hudbu nebo audioknihy. Jsou schopni dobře rozpoznat emoce z

intonace hlasu. Pro ně je důležité, aby byli vyslyšeni a pamatují si to, co slyší, i když si nemusí dělat poznámky.

- Pocitový neboli emocionální komunikační typ se zaměřuje na emoce a city. Lidé s tímto typem často mluví o svých pocitech a emocích a používají fráze jako "cítím" nebo "prožívám". Pro ně je důležité, aby mohli vyjádřit své emoce a aby informace byly prezentovány tak, aby si je mohli prožít.
- Rozumovu neboli racionální komunikační typ se zaměřuje na logiku a racionální myšlení. Ti, kdo se k němu řadí, často používají výrazy jako "rozumím" nebo "myslím" a mají rádi řešení problémů a hledání logických odpovědí. Pro ně je důležité, aby informace byly uspořádané a logické, aby mohli racionálně uvažovat o tom, co slyší nebo říkají. (Životní mapy, 2020)

Dětská životní mapa®/ KopsMethod® pro děti

Dětské životní mapy jsou rozděleny dle věku dítěte do třech kategorií: pro předškoláky, pro děti do 12 let a pro děti nad 12 let. Metodika respektuje rozdíly mezi zmíněnými věkovými kategoriemi a s rozdílností počítá. (Životní mapy, 2020)

Dětská životní mapa®/ KopsMethod® pro předškoláky

Metoda je určena pro práci s dětmi již od 3 let nebo v momentě, kdy je dítě schopno komunikace v souvislých větách a zvládá kreslit. Metoda pro děti není náročná a není dlouhá, nezabere mnoho času. Životní mapy jsou vhodné s dětmi absolvovat již od předškolního věku z několika důvodů. Prvních z nich je prevence před možnými budoucími problémy s dítětem, protože právě v předškolním věku je možné u dětí zjistit možná skrytá traumata či vzorce, které je nejjednodušší korigovat právě v tomto věku. Stejně pro rodiče je pochopit skutečnost, že není určující realita událostí. Důležitá je následná reakce dítěte, která probíhá v jeho nitru a pro rodiče je těžko postřehnutelná. Další z důvodů je ten, že dítě dokáže pouze velmi obtížně hovořit o svých starostech a trápeních – což je naprosto přirozené. Díky životním mapám je lektori dokáží objevit a následně vysvětlit a ukázat, co se děje. Pomohou tak rodičům objevit skrytý svět mysli jejich dětí. (Životní mapy, 2020)

Celý proces trvá přibližně dvě hodiny. Dítě zůstává s terapeutem samo a pod jeho vedením si povídá, maluje a je provázeno procesem metodiky Životních map®. Následně je vytvořena diagnostika s konkrétními postupy řešení a doporučeními pro rodiče, které jsou krok po kroku vysvětleny. Dítě zpravidla velmi dobře celému procesu rozumí a baví ho, má z něho dobrý pocit, protože vnímá, že je středem pozornosti. Dětská Životní mapa® bývá velmi cenná pro řešení aktuálních problémů, ale je velkou pomocí pro prevenci problémů a konfliktů budoucích. Zároveň dokáže u dětí odhalit potencionální směřování k závislostem v dalších věku a pomáhat s prevencí. (Životní mapy, 2020)

Dětská životní mapa®/ KopsMethod® pro děti do 12 let

Dvanáctým rokem dítě uzavírá jednu z nejdůležitějších kapitol rozvoje. Začíná hledat vzory. Zároveň dochází při včasném neřešení ztráta důvěry a autority k vlastním rodičům a dítě může začít hledat tyto vzory mimo rodinu, což bývá většinou nešťastným řešením. Dítě se ve svých 12 letech snaží dostat z nefunkčních vzorců a zbavit se těchto vztahů. V případě neporozumění si hrozí časté konflikty a dítě si může tato traumata s nesebepřijetím a konflikty často přenášet do dospělosti. (Životní mapy, 2020)

Tato Životní mapa® pomáhá zejména s problémy souvisejícími s hyperaktivitou a ADHD projevy, s nepozorností ve škole, pomáhá odhalit různá skrytá traumata a zjišťuje, zda sám rodič na dítě nějaké nezpracované trauma nepřenáší. V neposlední řadě pomáhá objevit komunikační typ dítěte a posuzuje jeho školní zralost. Také je velmi pomocná v případě, že se chystá rodič ke změně, ke které je vhodné dítě předem připravit a následně s ním o změně komunikovat, například rozvod, stěhování. Dále např. v případě, pokud vidíme, že dítě něco trápí a z nějakého důvodu o problému nechce mluvit s rodičem. Je vhodná pro rodiče, kteří chtějí zlepšit komunikaci, porozumět světu svého dítěte a chtějí změnit způsob nebo pohled na dosavadní výchovu. Opět je vhodným nástrojem pro prevenci či řešení aktuálních možných úniků nebo závislostí. (Životní mapy, 2020)

Dětská životní mapa®/ KopsMethod® pro děti nad 12 let

U dětí ve věku od 12 let je důležité pochopit, že pokud se něco děje, rodič už nemá skoro žádný vliv na to, jak bude dítě danou situací řešit. Dítě však potřebuje ke zvládnutí situace pomoci. Od rodiče bývá největší pomocí otevřená komunikace, pochopení a následná důvěra. Kolikrát dítě ale více potřebuje přímou pomoc od někoho, kdo ho za žádnou cenu nebude soudit a bude mu rozumět. Terapeuté Životních map® pomohou dětem zorientovat se nejen v situacích, ale zejména v sobě, pochopit a přijmout se. (Životní mapy, 2020)

Kopsovi dávají rodičům několik základních tipů pro řešení problémů s dětmi nad dvanáct let. Důležité je mluvit s dětmi vždy na rovinu a nikdy nezklamat jejich důvěru, protože se následně velmi těžce získává zpět. Pokud se rodiče s dětmi domluví na určitých pravidlech nebo krocích, nikdy by rodič neměl pravidla překračovat nebo měnit. I když s dítětem rodič nesouhlasí, je dobré dítěti dát prostor k vyjádření a vyjádření následně nezlehčovat nebo nepopírat. Pokud se u dítěte objeví depresivní stavy, sebepoškozování, bulimie, anorexie nebo sklony k závislostem, zdroj těchto problémů bývá zpravidla způsoben o několik let dříve. Pokud je součástí problému konflikt rodiče s dítětem, dítě velmi ocení, když i rodič vyhledá pomoc a bude se souběžně s dítětem snažit pracovat na sobě, svých vzorcích a skrytých traumatech. V neposlední řadě je dobré naučit se komunikační typy a používat je. (Životní mapy, 2020)

Životní mapy®/ KopsMethod® pro dospělé

Jedná se o velmi rychlou a účinnou metodu, díky které je možné objevit existující příčinu vzniklého problému, který znepříjemňuje a ovlivňuje aktuální život. Metoda pomáhá problém řešit a poskytuje určitý návod, jak. Jedná se zejména o partnerské problémy, rodinné problémy, finanční situaci či syndrom vyhoření. Lidé si často v sobě nesou určitá skrytá traumata, například z dětství, která nevědomky ovlivňují kvalitu jejich života. Tyto příčiny lze díky Kopsovým metodám vystopovat a následně je eliminovat. (Životní mapy, 2020)

4 Klíčové kompetence žáků

Nejprve je třeba definovat si pojem klíčová kompetence. Dle Běleckého (2007) jsou klíčové kompetence schopnosti a dovednosti, které umožňují jednotlivcům úspěšně se zapojit do společnosti a pracovat v různých oblastech života. Jsou to základní všeobecné schopnosti, které jsou potřebné pro osobní rozvoj a úspěch v moderní společnosti. (Bělecký, 2007)

Klíčové kompetence jsou vzdělávacím systémem a evropskou politikou uznávány jako základní kompetence, které by měly být rozvíjeny v průběhu celoživotního vzdělávání. Mezi klíčové kompetence patří například komunikativní a jazyková kompetence, matematická a přírodovědná kompetence, digitální kompetence, sociální a občanská kompetence, kreativní a inovační kompetence, a fyzická a motorická kompetence. (Bělecký, 2007)

Klíčové kompetence jsou významné nejen pro jednotlivce, ale také pro společnost jako celek. Rozvoj těchto kompetencí pomáhá zvyšovat produktivitu a konkurenceschopnost pracovního trhu, podporuje společenskou soudržnost a přispívá ke zlepšení kvality života jednotlivců. (Bělecký, 2007)

4.1 Klíčové kompetence na 1. stupni ZŠ

Klíčové kompetence, které by dle Běleckého (2007) měli žáci na 1. stupni ZŠ ovládat, zahrnují:

- Komunikativní kompetence – schopnost dorozumět se s druhými lidmi, vyjádřit své myšlenky a názory, poslouchat a porozumět druhým lidem.

- Matematická kompetence – schopnost pochopit základní matematické koncepty, jako jsou čísla, geometrie, měření, a používat je v praktických situacích.
- Jazyková kompetence – schopnost porozumět a používat jazyk, mluvit a psát srozumitelně, správně používat gramatiku a slovní zásobu.
- Digitální kompetence – schopnost používat digitální technologie, porozumět počítačovým programům a kódování, a umět bezpečně používat internet.
- Sociální a občanská kompetence – schopnost spolupracovat s ostatními lidmi, respektovat rozdíly mezi lidmi, přijímat odpovědnost za své chování a jednat podle etických principů.
- Kreativní a inovační kompetence – schopnost tvořit a inovovat, být kreativní a nalézat nové řešení problémů.
- Fyzická a motorická kompetence – schopnost pohybovat se a udržovat si zdraví, ovládat své tělo a zvládat fyzické aktivity.

Tyto klíčové kompetence jsou nezbytné pro úspěšné zapojení se do moderní společnosti a jsou základem pro další vzdělávání a osobní rozvoj. (Bělecký, 2007)

5 Emoční a sociální kompetence

Emoční a sociální kompetence jsou klíčové dovednosti, které jsou pro úspěšný a šťastný život nezbytné. Tyto dovednosti zahrnují schopnost rozpoznávat a regulovat vlastní emoce, empatii, schopnost efektivně komunikovat, spolupracovat a řešit konflikty. Emoční kompetence se týkají schopnosti rozpoznat a regulovat vlastní emoce. Když jsou žáci schopni identifikovat a řídit své emoce, mohou lépe porozumět svým pocitům a reakcím a efektivněji se s nimi vyrovnávat. To může vést ke zlepšenému výkonu ve škole a lepšímu zvládnání stresu. (Kučera, 2018)

Sociální kompetence se týkají schopnosti interagovat s ostatními lidmi. Když jsou žáci sociálně kompetentní, dokážou efektivně komunikovat s ostatními, spolupracovat, vyjednávat a řešit konflikty. Tyto dovednosti jsou klíčové pro úspěch v mezilidských vztazích, a to jak v osobním, tak v pracovním životě. (Kučera, 2018)

Vzdělávací instituce mají zásadní roli v rozvoji emočních a sociálních kompetencí u svých žáků. Například vyučování strategií regulace emocí a řešení konfliktů může být začleněno do vzdělávacích programů. Taká mohou být využívána výchovná opatření, jako jsou mentoring, skupinové aktivity a teambuildingové aktivity, aby se žáci naučili spolupracovat s ostatními a budovat vzájemné vztahy. (Říčan & Smékalová, 2018)

Dalším způsobem, jak podporovat rozvoj emočních a sociálních kompetencí u žáků, je vytvořit bezpečné a podpůrné prostředí. To zahrnuje pozitivní atmosféru ve třídě, kde jsou žáci povzbuzováni k vyjadřování svých myšlenek a pocitů a jsou respektováni za svou individualitu. Také se může poskytnout prostor pro individuální a skupinovou práci, která podporuje spolupráci a komunikaci mezi žáky. (Říčan & Smékalová, 2018)

V posledních letech se také významně rozvinula výzkumná oblast, která se zabývá emočními a sociálními kompetencemi u žáků a způsoby, jak je efektivně rozvíjet. Výzkum ukazuje, že vzdělávání zaměřené na rozvoj emočních a sociálních kompetencí má

pozitivní dopad na výsledky, celkovou pohodu a psychické zdraví žáků. Například programy, které se zaměřují na rozvoj sociálních kompetencí, jako jsou programy řešení konfliktů, byly spojeny s menší pravděpodobností šikany a agresivního chování mezi žáky. Vzdělávání zaměřené na rozvoj emočních a sociálních kompetencí také přispívá ke zlepšení klimatu ve třídě a celé škole. Když jsou žáci schopni lépe porozumět sobě a ostatním, mohou vytvářet pozitivní vztahy s ostatními žáky a učiteli, což vede ke zlepšení atmosféry ve třídě a celkově ve škole. Vzdělávací instituce mohou také spolupracovat se zdravotnickými pracovníky, psychologickými a terapeutickými službami, aby podpořily rozvoj emočních a sociálních kompetencí u svých žáků. Tato spolupráce může zahrnovat poskytování podpory pro žáky s emocionálními a behaviorálními problémy, vzdělávání pro učitele o rozpoznávání a poskytování podpory žákům s potřebami v oblasti emocionálních a sociálních kompetencí a také spolupráci na vytváření prostředí, které podporuje rozvoj těchto dovedností. (Říčan & Smékalová, 2018)

V dnešním světě jsou emoční a sociální kompetence nezbytné pro úspěch a šťastný život. Vzdělávací instituce hrají klíčovou roli v podpoře rozvoje těchto dovedností u svých žáků. Vytváření bezpečného a podpůrného prostředí, implementace programů zaměřených na rozvoj těchto dovedností a spolupráce s dalšími zdravotnickými a psychologickými službami jsou klíčové pro úspěch tohoto procesu. (Říčan & Smékalová, 2018)

6 Cíle práce

Diplomová práce se zabývá tématem pedagogické diagnostiky, konkrétně diagnostickými kompetencemi učitele a schopnostmi, které by měl mít. Následně se zaměřuje na pedagogickou diagnostiku, její rysy, typy, oblasti a metody. V další kapitole se zaměřuje na vybrané metody (MBTI, VIA a Kops Method). V posledních kapitolách se věnuje klíčovým kompetencím žáků a kompetencím emočním a sociálním.

Výzkumné šetření, které bylo provedeno, se zaměřilo na učitele pracující na základní škole. Hlavním cílem tohoto výzkumu bylo získat co nejobjektivnější a nejrelevantnější data pro kvantitativní analýzu diagnostických kompetencí a dovedností pedagogů zapojených do vzdělávání žáků na základních stupních. Součástí výzkumu bylo i zkoumání toho, jaké diagnostické metody jsou běžně používány pedagogy na základních stupních a jaký potenciál mají tyto metody pro rozvoj schopností a dovedností žáků.

Dále se výzkum zaměřuje na zkoumání povědomí učitelů o metodách, které slouží k rozvíjení silných stránek dětí a zda jsou tyto metody známé a využívány. Zvláštní pozornost je věnována metodám Kops method, VIA a MBTI, které jsou podrobně analyzovány v čtvrté kapitole práce.

Cílem výzkumného šetření bylo na základě primárních dat díky odpovědím respondentů získat komplexní pohled na problematiku diagnostických metod v rámci vzdělávání žáků na základní škole, a to prostřednictvím průzkumu mezi učiteli. Cílem bylo poskytnout obraz o současných postupech a výzvách v oblasti diagnostiky a podpory rozvoje žáků ve vzdělávacím procesu, mj. v kontextu rozvoje emočních a sociálních kompetencí.

Hlavním cílem práce bylo zjistit následující, byly stanoveny čtyři výzkumné otázky, které znějí:

- Jaké jsou nejpoužívanější diagnostické metody používané učiteli na základní škole?

- Pracují učitelé vědomě s nějakou metodou odhalující potenciál dítěte a pokud ano, tak s jakou?
- Znalí učitelé na základní škole inovativní metody VIA, Kops method a MBTI? Pokud ano, využívají je nějakým způsobem a jakým?
- Jaké nástroje, metody, způsoby používají učitelé základní školy k rozvoji emočních a sociálních kompetencí žáků třídě (programy, prevence, atd...)?

V následujících kapitolách budou výsledky výzkumného šetření rozebrány, prodiskutovány a shrnuty. Zároveň budou zodpovězeny stanovené výzkumné otázky.

7 Metodologie

Pro získání odpovědí na výzkumné otázky bylo využito dotazníkového šetření jako hlavní metody sběru dat. Tato systematická metoda umožnila získání kvantitativních informací od respondentů a poskytla objektivní pohled na zkoumanou problematiku. Dotazníkové šetření bylo důležité pro shromáždění dat potřebných k analýze a vyhodnocení výsledků výzkumného šetření.

Dotazníkové šetření poskytlo cenné informace o názorech a postojích učitelů k dané problematice a umožnilo získat komplexní pohled na téma výzkumu. Tato data byla podrobena analýze a vyhodnocena, aby mohly být dosaženy relevantní závěry a doporučení.

V rámci výzkumného šetření bylo využito jak dotazníku, tak ankety.

Dotazník použitý v rámci výzkumu obsahoval celkem 13 otázek a byl strukturován do tří částí, které analyzovaly různé aspekty diagnostických metod v pedagogické praxi učitelů. První část dotazníku, zahrnující otázky číslo 1 až 3, se zaměřovala na osobní charakteristiky respondentů. Těmito otázkami se sledovalo pohlaví respondentů, jejich věková kategorie a délka praxe ve vzdělávání obecně. Cílem této části bylo získat základní demografické informace o účastnících výzkumu, které mohou poskytnout kontext pro interpretaci dalších výsledků a zjištění.

Druhá část dotazníku byla zaměřena na hodnocení schopností a používání diagnostických metod učiteli v jejich každodenní praxi. Respondenti měli možnost vyjádřit své názory na úroveň svých dovedností a znalostí v této oblasti a také sdělit, jak často a efektivně tyto metody využívají. Cílem bylo získat detailní povědomí o tom, jak učitelé vnímají své schopnosti a znalosti v oblasti diagnostiky a jak aktivně tyto metody aplikují ve své pedagogické praxi.

Třetí část dotazníku byla speciálně navržena k prozkoumání tří již dříve zmíněných diagnostických metod – VIA, MBTI a Kops metody. Dotazovaní byli požádáni, aby sdělili své povědomí o těchto metodách a sdíleli své zkušenosti s jejich použitím v praxi. Cílem

bylo zjistit, zda respondenti tyto metody znají, používají je a pokud ano, jaké jsou jejich zkušenosti s jejich aplikací.

Dotazník obsahoval jak uzavřené, tak otevřené otázky, aby poskytl prostor pro detailní odpovědi a názory respondentů. V následující kapitole budou jednotlivé otázky a následně získané odpovědi respondentů zpracovány podrobněji, rozebrány a interpretovány.

Výsledky uzavřených otázek jsou poté zpracovány a vyjádřeny v procentech, které jsou zaokrouhleny na jedno desetinné místo a následně zaneseny do grafů.

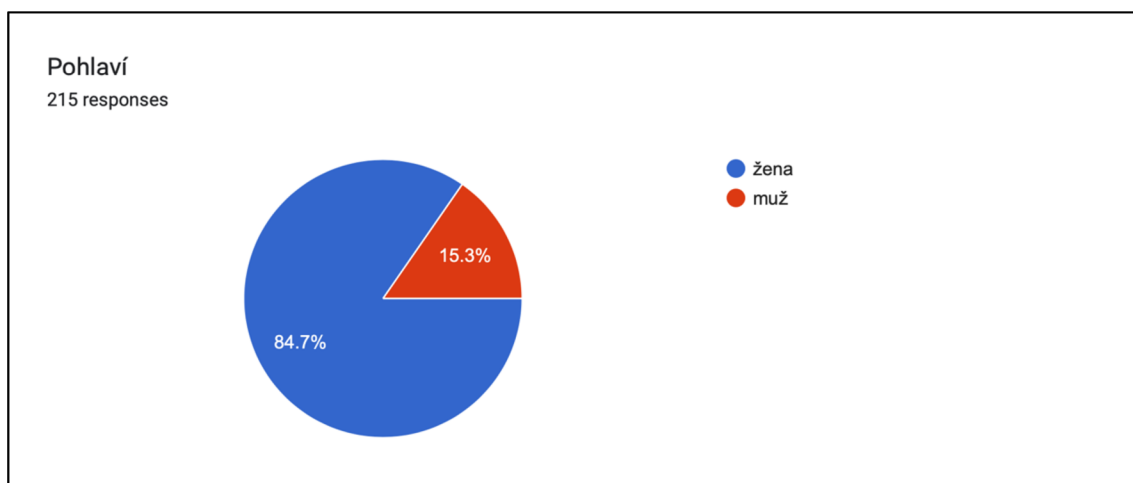
Anketa obsahovala 29 otázek zaměřených jak na diagnostické kompetence, tak na metody využívané učiteli pro rozvoj emočních a sociálních kompetencí. Pro potřeby této práce je uvedeno pouze shrnutí dvou otázek, které rozšiřují, kvalitativní optikou, výše zmíněné dotazníkové šetření.

8 Výsledky dotazníkového šetření a ankety

V rámci výzkumu bylo dotazníkové šetření provedeno mezi učiteli pracujícími na základních školách. Autorka práce obdržela celkem 215 vyplněných dotazníků. V této části jsou prezentovány výsledky dotazníkového šetření. Výsledky jsou řazeny podle posloupnosti otázek v dotazníku.

Otázka č. 1: Pohlaví

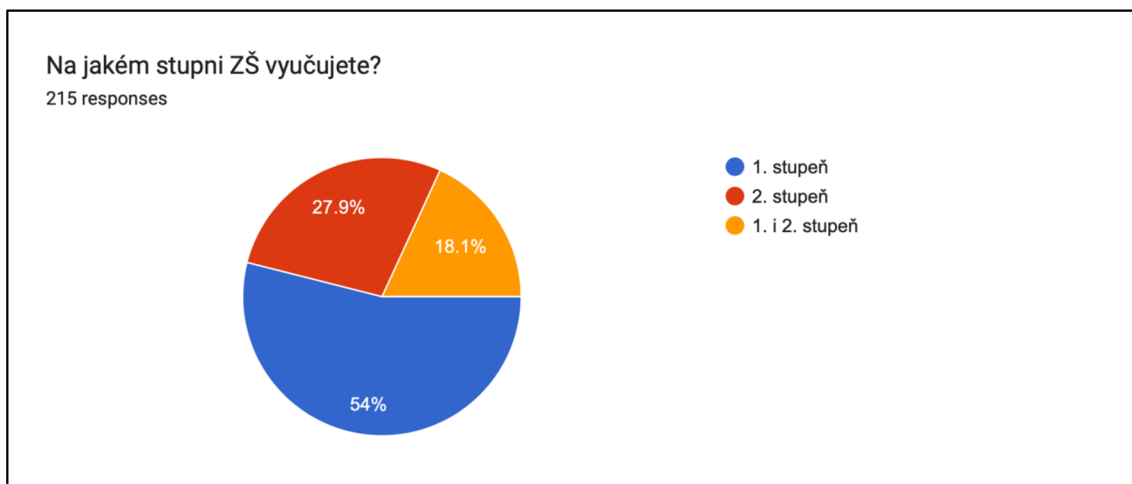
Je třeba poznamenat, že většina respondentů byly ženy, což odpovídá trendu, že ve školství převažuje právě ženská populace. Z celkového počtu respondentů tedy 84,7 % tvořily ženy, což představuje 182 respondentek, a 15,3 % byli muži, což znamená 33 respondentů.

Obrázek 1: Graf znázorňující pohlaví respondentů

Otázka č. 2: Na jakém stupni ZŠ vyučujete?

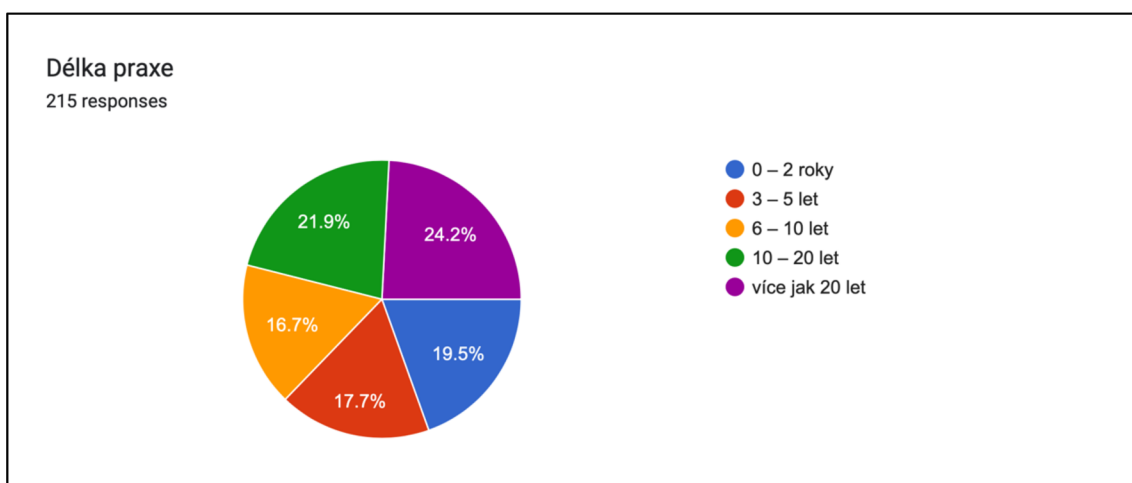
Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že 27,9 % respondentů, což přesně odpovídá 60 učitelům, působí na 2. stupni ZŠ. Naopak na 1. stupni pracuje 54 % respondentů, což činí 116 učitelů. Zajímavým faktem je, že 18,1 % dotazovaných, což představuje 39 respondentů, vyučuje jak na 1., tak i na 2. stupni.

Obrázek 2: Graf znázorňující stupeň, na kterém respondenti vyučují

Otázka č. 3: Délka praxe

Analýza odpovědí týkajících se délky praxe ukazuje na zajímavou rozmanitost ve vzorcích učitelské zkušenosti. Z grafu vyplývá, že 19,5 % respondentů, což je celkem 42 učitelů, má nejkratší pracovní zkušenost v rozmezí 0–2 let. Na druhé straně 17,7 % respondentů, tedy 38 učitelů, uvádí délku praxe 3–5 let. Dále 16,7 % respondentů, což odpovídá 36 učitelům, má za sebou 6–10 let praxe. Skupina učitelů s délkou praxe 10–20 let tvoří 21,9 % respondentů, což představuje 47 učitelů. Největší skupinou jsou však respondenti s více než 20 lety praxe, kteří činí 24,2 % respondentů. Tato skupina zahrnuje 52 učitelů, což je nejpočetnější skupina v rámci analýzy délky praxe.

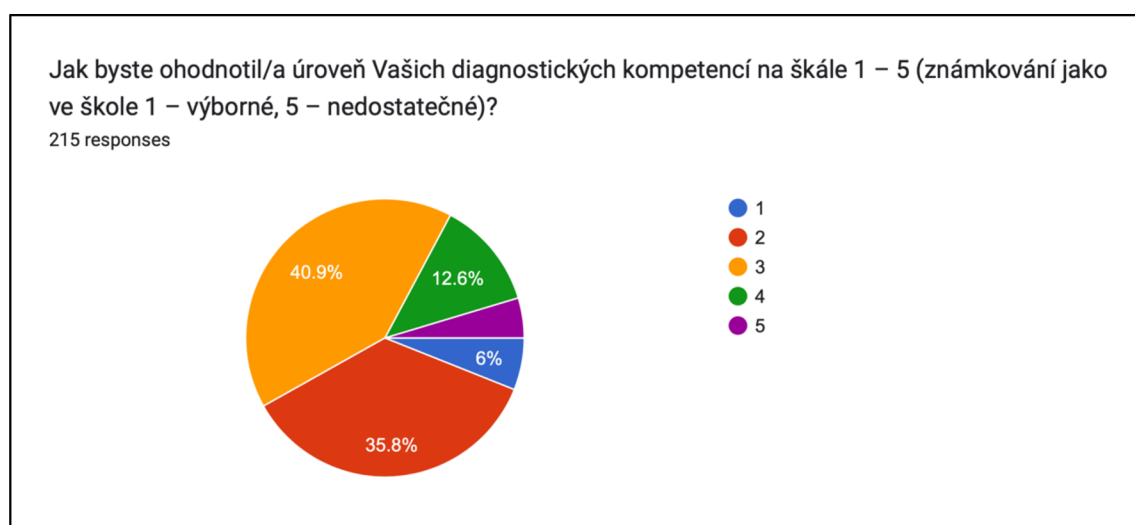

Obrázek 3: Graf znázorňující délku praxe respondentů

Otázka č. 4: Jak byste ohodnotil/a úroveň Vašich diagnostických kompetencí na škále 1 – 5 (známkování jako ve škole 1 – výborně, 5 – nedostatečně)?

Další otázka se zaměřila na sebehodnocení respondentů ohledně jejich diagnostických kompetencí. Respondenti měli možnost hodnotit své schopnosti na škále od 1 do 5, kde 1 znamená výborně a 5 nedostatečně. Nejvíce respondentů, konkrétně 40,9 %, což představuje 88 dotazovaných, hodnotilo své diagnostické kompetence známkou 3 – dobře. Druhou nejpočetnější skupinou byli respondenti, kteří své schopnosti ohodnotili známkou 2 – velmi dobře. Tuto odpověď zvolilo 35,8 % respondentů, což představuje 77 osob. Naopak pouze 12,6 % respondentů, tedy 27 jedinců, udělilo svým kompetencím známku 4 – dostatečně. Nejméně početnou skupinou byli respondenti hodnotící své dovednosti známkou 5 – nedostatečně. Tato kategorii vybralo pouze 10 respondentů, což představuje 4,7 %. Poslední skupinou byli respondenti hodnotící své kompetence známkou 1 - výborně, kde odpovědělo 13 respondentů, což tvoří zbylých 6 %.

Tato data poskytují užitečný náhled na subjektivní vnímání vlastních diagnostických schopností respondentů a mohou být využita k identifikaci oblastí, ve kterých by se mohli cítit méně jistě a potřebovali další podporu nebo školení. Z výsledků vyplývá, že pedagogové jsou ve více než 80 % přesvědčeni o tom, že je úroveň jejich diagnostických kompetencí více než dobrá. Průměrná hodnota je 3.

Obrázek 4: Graf znázorňující sebehodnocení úrovně diagnostických kompetencí respondentů

Otázka č. 5: Jaké diagnostické metody ve třídě používáte?

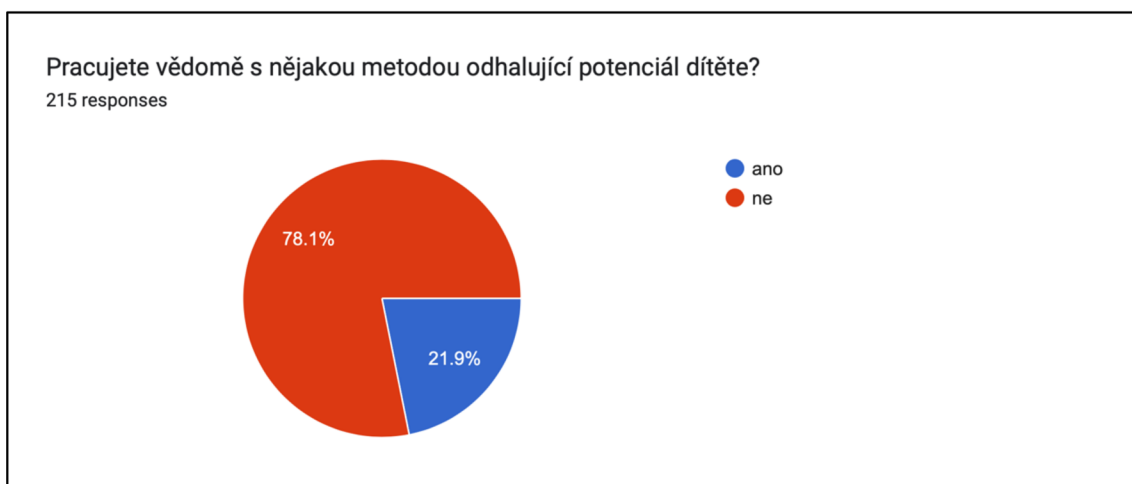
Další otázkou je otázka otevřená. Podává nám informaci o tom, jaké diagnostické metody dotazovaní používají ve své třídě. Z poskytnutých odpovědí lze vyvodit, že pedagogové v praxi využívají různé metody a přístupy k diagnostice potřeb svých žáků.

Mezi nejčastěji uváděné patří pozorování a rozhovory, které umožňují pedagogům získat přímé informace o chování, schopnostech a potřebách žáků. Někteří respondenti také uvádějí využití testů a dotazníků, které poskytují strukturované a systematická data pro analýzu. Je zajímavé pozorovat, že někteří pedagogové nepoužívají žádné specifické diagnostické metody a spoléhají spíše na svou intuici a praktické zkušenosti. To ukazuje na různorodost přístupů k diagnostice a zdůrazňuje důležitost flexibility a individuálního přístupu v pedagogické praxi. Některé z uvedených odpovědí také naznačují, že někteří pedagogové vyžadují další školení nebo informace o diagnostických metodách, aby lépe porozuměli potřebám svých žáků a mohli jim lépe pomoci. Toto zdůrazňuje důležitost kontinuálního profesního rozvoje a vzdělávání pedagogů.

Otázka č. 6: Pracujete vědomě s nějakou metodou odhalující potenciál dítěte?

Otázka "Pracujete vědomě s nějakou metodou odhalující potenciál dítěte?" se zaměřuje na to, zda respondenti aktivně využívají specifickou metodu nebo přístup při identifikaci a rozvoji potenciálu dětí. Tento dotaz směřuje k poznání, zda pedagogové záměrně používají nějaké diagnostické nástroje nebo techniky, které jim pomáhají lépe porozumět schopnostem a nadáním svých žáků. Z níže uvedeného grafu je patrné, že většina respondentů, konkrétně více než tři čtvrtiny, odpověděla záporně na otázku ohledně využívání metod k odhalování potenciálu dítěte. Tento fakt reflektuje 78,1 % dotazovaných, což představuje 168 osob. Naopak menší část respondentů, tedy 21,9 %, což je ekvivalent 47 jednotlivců, potvrdila, že využívá metody zaměřené na odhalování potenciálu dětí.

Tato analýza naznačuje, že v pedagogické praxi není běžné cíleně pracovat s metodami k identifikaci schopností a talentů žáků.

Obrázek 5: Graf znázorňující skutečnost, zda respondenti vědomě užívají metody odhalující potenciál dítěte

Otázka č. 7: Pokud jste uvedl/a v předchozí otázce ano, s jakou?

V následující otázce byli respondenti dotázáni, s jakými konkrétními metodami ve svých hodinách pracují, aby došlo k rozvíjení potenciálu jejich žáků. Odpovědělo celkem 49 respondentů.

Z poskytnutých odpovědí vyplývá, že pedagogové používají různé metody a nástroje k identifikaci a rozvíjení potenciálu a silných stránek svých žáků. Někteří zmiňují specifické metodiky, jako je Kopsova metoda, VIA a MBTI, které slouží k analýze osobnostních rysů a schopností žáků. Další pedagogové upřednostňují pozorování a rozhovory jako prostředky k získání přímých informací o schopnostech a potřebách svých žáků. Několik respondentů uvádí využití diagnostických nástrojů, například testů zaměřených na logické myšlení nebo hry, které slouží k rozvoji specifických dovedností.

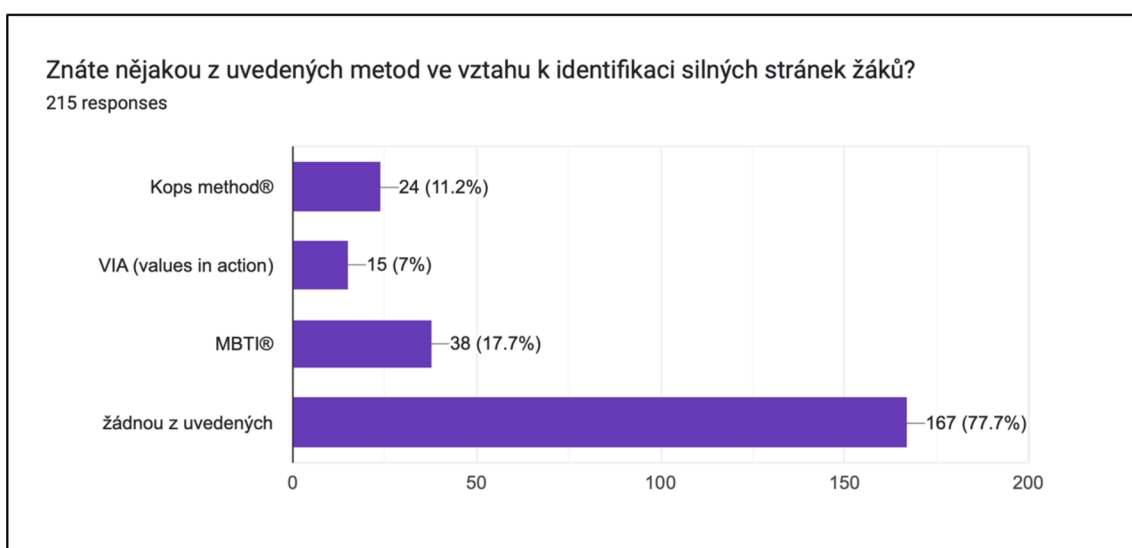
Je zajímavé, že někteří pedagogové zdůrazňují důležitost pozitivního hodnocení a sebehodnocení, což může posílit sebevědomí a motivaci žáků. Jiní poukazují na význam uměleckých terapií, které mohou pomoci odhalit skrytý potenciál dětí.

Celkově lze říci, že pedagogové se snaží využívat různorodé metody a přístupy k diagnostice potenciálu svých žáků, přičemž si uvědomují důležitost individuálního přístupu a flexibilitu v pedagogické praxi.

Otázka č. 8: Znáte nějakou z uvedených metod ve vztahu k identifikaci silných stránek žáků?

Další otázka se zabývá konkrétně znalostí pedagogů tří, jichž zmiňovaných metod. Z odpovědí v předchozí otázce lze zjistit, že učitelé mají o metodách povědomí, a dokonce některé z uvedených využívají.

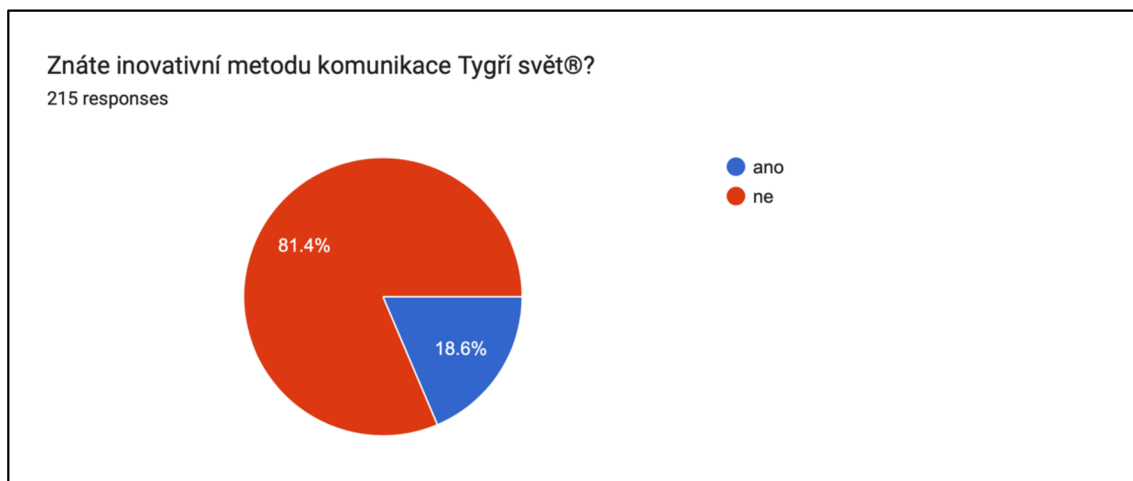
Z poskytnutých informací vyplývá, že pouze menší část respondentů používá specifické diagnostické metody. Metodu Kops zná 24 respondentů, což představuje relativně malé procento ze všech dotazovaných. Podobně je to i s metodami VIA a MBTI, které zná ještě méně respondentů. Naopak většina, konkrétně 167 respondentů, neuvádí používání žádné konkrétní diagnostické metody. To může naznačovat, že většina pedagogů se spoléhá na jiné přístupy k identifikaci potenciálu a silných stránek svých žáků než formální diagnostické nástroje.

Obrázek 6: Graf znázorňující znalost uvedených metod

Otázka č. 9: Znáte inovativní metodu komunikace Tygří svět®?

Z poskytnutých dat vyplývá, že většina respondentů, konkrétně 175 z nich, nezná inovativní metodu Tygří svět. Naopak, 40 respondentů uvádí, že tuto metodu zná. To naznačuje, že Tygří svět není mezi respondenty příliš rozšířenou nebo známou metodou.

Obrázek 7: Graf znázorňující znalost respondentů metody Tygří svět

Otázka č. 10: Pokud znáte, používal/a jste Kops Method® v praxi, prosíme o krátký komentář, zpětnou vazbu k této metodě

Na tuto otevřenou otázku odpovědělo celkem 24 respondentů. Dle odpovědí respondentů dochází k záměně a mísení Kops method a Tygřího světa. Z odpovědí respondentů lze vyčíst různorodý pohled na metodu Tygří svět.

Respondenti vyjadřují různé úrovně znalostí a zkušeností s metodami Tygří svět a Kops Method. Někteří je znají a používají, zatímco jiní o nich slyšeli, ale nepoužili je v praxi nebo je znají pouze povrchně.

Metoda Tygří svět je vnímána jako přínosná pro práci s emocemi dětí a rozvojem jejich emoční inteligence. Mnoho respondentů, kteří s touto metodou pracují, uvádí, že je pro děti přitažlivá a dobře pochopitelná. Někteří ji používají pravidelně a vidí v ní efektivní nástroj pro komunikaci a řešení konfliktů.

Kops Method je známější méně respondentům, někteří o ní vůbec neví. Ti, kteří o ní vědí, se obvykle odkazují na to, že se s ní setkali na školeních nebo přednáškách, ale sami ji nepoužívají nebo ji nepoužívají aktivně ve své práci.

Otázka č. 11: Pokud znáte, používal/a jste metodu VIA (VIA silné stránky) v praxi, prosíme o krátký komentář, zpětnou vazbu k této metodě

Na otázku celkem odpovědělo 16 respondentů. Z odpovědí respondentů vyplývá, že zaměřování se na pozitivní vlastnosti a schopnosti dětí je považováno za důležitý aspekt pedagogické práce. Oceňuje se posilování sebevědomí dětí prostřednictvím hledání jejich silných stránek a podpora v jejich rozvoji. Někteří pedagogové zmiňují, že tato práce s pozitivy je součástí jejich běžné praxe, ačkoli někteří respondentů nemají s konkrétními metodami, jako je VIA, žádnou zkušenost nebo je neznají.

Metoda VIA je většinou hodnocena pozitivně a je považována za vhodnou pro starší děti, které se tímto způsobem mohou cíleně zaměřit na své silné stránky a posílit své sebevědomí. Někteří pedagogové také uvádějí konkrétní aplikace této metody ve výuce, například při čtení, kde se vlastnosti diskutují v souvislosti s pohádkovými postavami.

Jeden z respondentů zmiňuje, že se mu metoda líbí, protože u dětí hledá pozitiva. Myslí si, že je dobře využitelná při výchovném poradenství, například volbě povolání.

Další sděluje, že se rozvojem silných stránek dětí společně zabývají a vyhledává je společně s dětmi na začátku roku a snaží se je pomocí toho motivovat k dalším činnostem.

Celkově lze tedy říci, že práce s pozitivy a silnými stránkami dětí je vnímána jako důležitý prvek v pedagogické praxi a metody jako VIA mohou být efektivním nástrojem pro podporu tohoto přístupu.

Otázka č. 12: Pokud znáte, používal/a jste MBTI® v praxi, prosíme o krátký komentář, zpětnou vazbu k této metodě

Z odpovědí respondentů, celkem 34, lze vyčíst různé názory a zkušenosti s metodami hodnocení osobnosti, jako je MBTI (Myers-Briggs Type Indicator). Někteří pedagogové tuto práci s osobností dětí považují za užitečnou a oceňují, že se tím posiluje sebevědomí dětí a podporuje individuální přístup k nim.

Například jedna učitelka poukázala na to, že je důležité rozpoznat různé způsoby, jak děti přijímají informace, a přizpůsobit tomu výuku.

Další pedagogové však uvádějí, že některé metody, jako je MBTI, mohou být obtížně uchopitelné nebo náročné na používání. Někteří se setkali s těmito metodami pouze povrchně nebo teoreticky, aniž by je systematicky aplikovali ve své praxi. Většina respondentů zdůrazňuje důležitost individuálního přístupu k žákům a porozumění jejich potřebám a kognitivním stylům.

Respondenti, kteří metodu používali, zdůraznili její výhody v porozumění potřebám dětí a vytváření individuálního přístupu. Naopak ti, kteří metodu nepoužívali, často zdůrazňovali nedostatek znalostí či schopností k jejímu úspěšnému využití.

Otázka č. 13: Pokud znáte inovativní metodu komunikace Tygří svět®, prosíme o krátký komentář, zpětnou vazbu k této metodě

Na otázku odpovědělo 34 respondentů. Respondenti často nevědí, jaký je rozdíl mezi metodou Tygří svět a Kops method. Z vyjádření respondentů je patrné, že obě tyto metody mají potenciál pro práci s dětmi a podporu jejich emočního a sociálního rozvoje. Mnozí učitelé by rádi prohloubili své znalosti a dovednosti v práci s těmito metodami.

Někteří pedagogové ji hodnotí jako velice přínosnou a zábavnou pro práci s mladšími dětmi. Zvláště je oceňována srozumitelnost této metody pro děti, které se mohou snadno identifikovat se sympatickým tygřím motivem a chápat rozdíly mezi svými "tygříky".

Jedna z učitelek sděluje, že byla v roce 2017 na přednášce manželů Kopsových. Používala komunikační karty u menších žáků, prvňáčků, pomohlo to třídě dohromady, jak s třídním kolektivem, tak individuálně, vyjasňovat si emoce, potřeby.... osvědčilo se velmi, později už to děti přestaly používat, dokázaly fungovat (komunikovat) bez karet.

Další respondent uvádí, že se snažili využívat tuto metodu na přání rodiny v komunikaci s dítětem s poruchou autistického spektra, i když neměli absolvovaný žádný kurz. To ukazuje na snahu o inkluzi a individuální přístup k potřebám žáků.

Existují ale i odpovědi, které naznačují, že někteří pedagogové tuto metodu buď neznají nebo s ní mají jen minimální zkušenost. Některé informace o metodě získali pouze teoreticky, zatímco jiní se s ní seznámili krátce nebo pouze okrajově.

Zájem o tuto metodu je patrný, zejména na 1. stupni ZŠ a v mateřských školách, kde je považována za vhodný nástroj pro práci s dětmi ve věku 6–8 let. Důraz je kladen na její zábavnost, srozumitelnost pro děti a pozitivní vliv na kolektivní duch a vztahy mezi žáky.

Celkově lze tedy říci, že metoda Tygří svět vyvolává zájem a má potenciál být užitečným nástrojem pro pedagogy, kteří pracují s mladšími dětmi.

Anketa

Během projektu GAJU (072/2022/S) Rozvoj sociálních a emočních kompetencí pro vzdělávací praxi v roce 2023 proběhla anketa, ve které jsem byla zapojena. Tato anketa se zaměřila na nástroje, metody a přístupy používané k rozvoji emočních a sociálních dovedností žáků na 1. stupni základní školy, což navazuje na diagnostické schopnosti učitelů, téma mé diplomové práce. Anketa zahrnovala odpovědi 30 učitelů. Co se týče rozvoje emočních kompetencí, učitelé uváděli různé metody, jako je začleňování etické výchovy do výuky, třídnické hodiny, osobní schůzky s třídním učitelem a rozmluvy, společná práce na emočních vztazích, projekt Etická výchova, programy jako PPP, používání karet ctností, kritického myšlení a životních map, různé aktivity pedagogika Franze Ketta, hry zaměřené na prožívání emocí a programy o zvládnání emocí. Pokud jde o rozvoj sociálních kompetencí, byly zaznamenány podobné odpovědi, jako jsou preventivní programy v rámci školy zaměřené na spolupráci v kolektivu a rasovou rozmanitost, spolupráce s lektory Salesiánského centra, které zahrnovaly doučování dětí ve volném čase, pedagogické intervence s dětmi s poruchami chování, posilování postavení v kolektivu formou her a rozhovorů, a skupinová práce. Dále se uvádělo skupinové a kooperativní učení, projekty, kritické myšlení, mezipředmětové vztahy, používání karet ctností a životních map, komunitní kruhy, hry pro budování vztahů a budování vzájemné důvěry a bezpečí.

9 Diskuze

Hlavním cílem práce bylo zodpovědět stanovené výzkumné otázky:

- Jaké jsou nejpoužívanější diagnostické metody na prvním a druhém stupni základní školy?
- Pracují učitelé vědomě s nějakou metodou odhalující potenciál dítěte a pokud ano, tak s jakou?
- Znalí učitelé na prvním a druhém stupni inovativní metody VIA, Kops method a MBTI? Pokud ano, využívají je nějakým způsobem a jakým?
- Jaké nástroje, metody, způsoby používají učitelé základní školy k rozvoji emočních a sociálních kompetencí žáků třídě (programy, prevence, atd...)?

Jeden z hlavních záměrů diplomové práce bylo zkoumat, jaké diagnostické metody jsou aktuálně používány a aplikovány ve školní praxi učiteli pracujícími na základní škole. V rámci druhé kapitoly, nazvané Pedagogická diagnostika, byly podrobně analyzovány nejčastěji využívané metody diagnostiky, které jsou aktuálně uplatňovány učiteli základních škol. Tato studie je založena na publikaci Hrabala (2002). V současné době se pedagogická diagnostika opírá o osvědčené metody z oblasti psychologie, včetně pozorování, rozhovoru, dotazníků, testů, zkoušek, anamnézy a experimentů.

Podle odpovědí získaných z otázky číslo 5, je zjištěno, že metody diagnostiky vzdělávacího procesu jsou v praxi využívány a podporují tedy studii Hrabala (2002). Respondenti uvádějí především používání pozorování a rozhovorů k diagnostice svých žáků. Tyto kvalitativní metody umožňují detailní porozumění jednotlivých potřeb a schopností žáků. V dalších fázích diagnostického procesu jsou často používány testy a dotazníky. Tyto kvantitativní metody poskytují strukturovaná a systematická data, která lze dále analyzovat. Testy mohou poskytnout kvantitativní informace o konkrétních dovednostech a znalostech studentů, zatímco dotazníky mohou sloužit k sběru informací o jejich postojích, preferencích nebo zkušenostech. Je důležité zdůraznit, že kombinace jak kvalitativních, tak kvantitativních metod diagnostiky může poskytnout komplexní a vyvážený pohled na vzdělávací proces a potřeby jednotlivých žáků.

Další výzkumná otázka se zabývala tím, zda pracují učitelé vědomě s nějakou metodou odhalující potenciál dítěte a pokud ano, tak s jakou. Data k zodpovězení druhé výzkumné otázky byla získána z otázek 6 a 7. V otázce 6, zda pracují učitelé vědomě s nějakou metodou odhalující potenciál dítěte, pouze malé procento respondentů, konkrétně 21,4%, uvedlo, že vědomě používá ve svých hodinách metody, které potenciál dítěte rozvíjí. Většina učitelů se uchyluje k různým rozvíjejícím metodám, ovšem neexistuje u nich zcela jasná představa o tom, co je třeba si představit pod pojmem "rozvíjení potenciálu dítěte" a zda se tak děje záměrně či nevědomky. Převážně u učitelů, kteří jsou v praxi déle než osm let.

V další otázce se dotazník zaměřuje na konkrétní metody, které učitelé využívají. Jsou zmiňovány úlohy, testy a hry zaměřené na logické myšlení, které slouží k rozvíjení specifických dovedností dítěte. Důležitost byla kladena na pozitivní hodnocení a sebehodnocení žáků. V neposlední řadě byly hojně zmiňovány metody Kops, VIA a MBTI, které jsou pro tuto práci podstatnými z důvodu, že cíleně rozvíjí sociální a emoční kompetence žáků.

Třetí výzkumná otázka se věnuje konkrétním vybraným inovativním metodám. Podklady pro zodpovězení této výzkumné otázky byly získány z odpovědí na otázky 8 – 13 v dotazníku. Jak bylo zjištěno v předchozí otázce, učitelé na základních stupních znají vybrané diagnostické metody a v praxi je využívají.

Jak bylo zjištěno v 8 otázce, respondentům je nejnámější metoda MBTI, která je blíže rozebrána v kapitole 3. Dle The Myers a Briggs foundation (2023) je MBTI, zkratka pro Myers-Briggs Type Indicator. Jak uvádí Spiotta (2018), jedná se o psychologickou metodu, která identifikuje různé typy osobností na základě preferencí ve vnímání, myšlení, cítění a jednání. Tato metoda pomáhá jednotlivcům lépe pochopit své preference a zlepšit komunikaci s ostatními. Mezi hlavní přínosy MBTI patří rozvoj sebeuvědomění, komunikační dovednosti, leadership, týmová práce a kariéerní růst.

Ve 13 otázce respondenti uvádějí konkrétní zkušenosti a znalosti MBTI metody. Jak uvádí jedna z dotazovaných respondentek, je důležité rozpoznat různé způsoby, jak děti

přijímají informace a přizpůsobit tomu výuku, na základě čehož dochází ke zlepšení komunikačních dovedností, týmové práce a ostatních. Někteří učitelé vidí práci s osobností dětí jako užitečnou a oceňují, že tím dochází k posílení sebevědomí dětí a podporuje se individuální přístup k nim. Tyto výpovědi potvrzují pozitivní vliv na rozvoj dětské osobnosti a hodnotí metodu pozitivně. Dotazovaní, kteří využívali tuto metodu, zdůraznili její přínosy v porozumění potřebám dětí a vytváření individuálního přístupu k nim.

Druhými nejznámějšími metodami jsou Kops Method a Tygří svět®, podobně jsou rozebrány v kapitole 3.3. Dle webu Životní mapy (2023) se jedná o českou komunikační metodu, která slouží pedagogickým pracovníkům a rodičům dětí k porozumění dětskému světu a společnému vytváření bezpečného prostředí pro děti, kde se mohou svobodně vyjadřovat. Tato metoda staví na zásadách vzájemného respektu, spolupráce a přijetí s cílem podpořit zdravý rozvoj dětí a vytvořit prostředí, kde se děti cítí přijaté a bezpečné. Z výpovědí účastníků studie vyplývá, že metodu využívají velmi hojně zejména díky snadné uchopitelnosti tygřího motivu, se kterým se děti snadno ztotožňují. Jedna z učitelek sdílí, že používala metodu pro práci s dítětem autistického spektra. Výpovědi učitelů potvrzují, že je metoda účinná pro práci s třídním kolektivem i individuálně. Použití metody v praxi zajistilo a pomohlo v mnoha případech třídě vytvořit silnější kolektivní duch a individuálně vyjasnit emoce a potřeby žáků. Zájem o tuto metodu je patrný, zejména na 1. stupni ZŠ a v mateřských školách, kde je považována za vhodný nástroj pro práci s dětmi ve věku 6–8 let. Klade se důraz na její zábavnost, srozumitelnost pro děti a pozitivní vliv na kolektivní duch a vztahy mezi žáky. Celkově lze tedy říct, že metoda Tygří svět vyvolává zájem a má potenciál být užitečným nástrojem pro pedagogy, kteří pracují s mladšími dětmi.

Nejméně známou a poslední dotazovanou metodou je metoda VIA. Jedná se dle Petersona a Selligmana (2004) o psychologický nástroj pro identifikaci hodnot a priorit jednotlivce, který mu pomáhá pochopit, co je mu skutečně důležité. Založena je na přesvědčení, že hodnoty ovlivňují naše chování a rozhodování a že znalost vlastních hodnot nám umožňuje lépe řídit svůj život. Sestává z 24 hodnot, jako je odpovědnost či

spravedlnost, a jednotlivci jsou vyzváni vybrat své pět nejdůležitějších hodnot. Tato informace jim může pomoci lépe porozumět svým motivacím a usilovat o život v souladu s těmito hodnotami. VIA metoda je založena na výzkumu pozitivní psychologie a slouží k identifikaci charakterových sil a pozitivních vlastností člověka. Metoda pomáhá vyhledat a lépe pochopit jednotlivcům své silné stránky, které pak mohou efektivněji využívat pro další seberozvoj. Efektivitu potvrzují učitelé opět svými odpověďmi. Jedna z pedagožek zmiňuje, že vyhledání silných stránek opakovaně praktikuje s dětmi na 2. stupni a pomáhá jim tak s výběrem vhodného povolání. Respondenti kladně hodnotí, že metoda vyhledává u všech jedinců pozitiva, což je pro všechny velice motivující. Metoda je hodnocena pedagogy kladně. Je aplikována v praxi zejména pro starší děti. S mladšími dětmi uvedla jedna z respondentek příklad, že silné stránky nejdříve vyhledává společně s dětmi u jiných, například pohádkových postav a až následně u sebe samých. Sděluje, že tímto způsobem je pak metoda aplikovatelná a snadno uchopitelná i pro mladší děti.

Celkově je zřejmé, že pedagogové hodnotí práci s pozitivními aspekty a silnými stránkami dětí jako klíčový prvek pedagogické praxe. Metody jako VIA by tak mohly být účinným prostředkem k podpoře tohoto přístupu. Jiní pedagogové však poznamenávají, že některé metody, například MBTI, mohou být složité na pochopení nebo náročné na použití. Někteří se s těmito metodami setkali pouze okrajově nebo teoreticky, aniž by je systematicky aplikovali ve své vlastní praxi. Opakovaně poukazovali na nedostatek znalostí nebo dovedností potřebných k efektivnímu využití této metody. Mnozí učitelé projevují zájem o prohloubení svých znalostí a dovedností v používání těchto metod.

Z výpovědí účastníků ankety vytvořené pro projekt GAJU (072/2022/S) Rozvoj sociálních a emočních kompetencí pro vzdělávací praxi vyplývá, že všechny z uvedených metod jsou vnímány jako prospěšné pro práci s dětmi a podporu jejich emocionálního a sociálního rozvoje. Poslední výzkumná otázka směřovala k identifikaci nástrojů, metod, způsobů, které používají učitelé základní školy k rozvoji emočních a sociálních kompetencí žáků třídě (programy, prevence atd.).

Učitelé uvádí použití různých metod pro rozvoj emocionálních kompetencí jako začlenění etické výchovy do výuky, třídnické hodiny, osobní schůzky s třídním učitelem, projekty etické výchova, programy PPP, kritického myšlení a životních map, aktivity pedagogika Franze Ketta, hry zaměřené na emoce a programy o zvládnání emocí.

Pro rozvoj sociálních kompetencí učitelé využívali preventivní programy ve škole, spolupráci s lektory Salesiánského centra, skupinovou práci, kooperativní učení, projekty a komunitní kruhy.

Všechny aktivity, metody, způsoby práce s dětmi uvedené v kapitole prezentující výsledky navazují na diagnostické kompetence učitele, diagnostika se do nich promítá, ale zároveň jsou prostředím pro využití diagnostických nástrojů učitele.

Závěr

Tato diplomová práce je zaměřena na analýzu využití vybraných diagnostických metod používaných učiteli na prvním a druhém stupni základních škol za účelem cíleného rozvoje sociálních a emočních kompetencí žáků.

Teoretická část popisuje pedagogickou diagnostiku, vymezuje její rysy, oblasti, typy a nejznámější metody, které používá. Následně se zabývá vybranými diagnostickými metodami, jako je metoda MBTI, Kops method a metoda VIA. V poslední řadě informuje o klíčových kompetencích na prvním stupni a emočních a sociálních kompetencích žáků.

Praktická část této práce se důkladně zaměřuje na využití diagnostických metod v reálné pedagogické praxi. Pro sběr dat bylo provedeno dotazníkové šetření, kterého se zúčastnilo 215 respondentů, tedy učitelů pracujících na základních školách. Prvním krokem bylo zjištění úrovně diagnostických kompetencí respondentů podle jejich vlastního hodnocení a zjištění, jaké konkrétní metody diagnostiky běžně využívají ve své třídní praxi. Dotazníkové šetření se také zaměřilo na zjištění úrovně znalostí respondentů o jednotlivých konkrétních diagnostických metodách (VIA, MBTI a Kops method) a jejich praktické zkušenosti s jejich používáním. Cílem bylo získat komplexní pohled na to, jak tyto metody fungují v praxi a jaké jsou zkušenosti pedagogů s jejich aplikací. Dílčím cílem bylo prostřednictvím části ankety (n = 30) zjistit metody, aktivity, způsoby práce s žáky ve vztahu k rozvoji sociálních a emočních kompetencí, neboť v těchto případech vycházíme z diagnostických kompetencí, ale zároveň je diagnostika jejich součástí, což se ukazuje např. u všech třech diagnostických metod, kterým jsou věnovány kapitoly teoretické části.

Výsledky ukázaly, že pedagogická diagnostika využívá osvědčené metody z oblasti psychologie, jako jsou pozorování, rozhovory, dotazníky, testy, zkoušky, anamnézy a experimenty. Respondenti především uváděli používání pozorování a rozhovorů, ale také testů a dotazníků pro detailní porozumění potřeb a schopností studentů.

Pokud jde o vědomé využívání metod odhalujících potenciál dítěte, zjištění naznačují, že pouze menší procento učitelů uvádí, že vědomě používá metody, které podporují rozvoj potenciálu dítěte. Většina učitelů se však uchyluje k různým rozvíjejícím metodám, aniž by měli jasnou představu o tom, co to znamená a zda tak činí záměrně či nevědomě.

V rámci inovativních metod jako jsou VIA, Kops method a MBTI, respondentům byla nejnámější metoda MBTI, ale také se objevila pozitivní zkušenost s metodami Kops a Tygří svět. Tyto metody jsou vnímány jako prospěšné a účinné při práci s dětmi, třídním kolektivem a podporu emocionálního a sociálního rozvoje. Mnozí učitelé projevují zájem o prohloubení svých znalostí a dovedností v používání těchto metod.

V neposlední řadě je potřeba zmínit, že podpora sociálních a emočních kompetencí žáků je nezbytná pro jejich celkový rozvoj a úspěch ve škole i v životě. Učitelé hrají klíčovou roli v tomto procesu a jejich schopnost efektivně diagnostikovat a podporovat tyto dovednosti je klíčová pro tvorbu inkluzivního a podpůrného vzdělávacího prostředí.

Závěrem lze konstatovat, že práce s pozitivy a silnými stránkami dětí je vnímána jako důležitý prvek pedagogické praxe. Metody jako VIA mohou být účinným nástrojem k podpoře tohoto přístupu. Některé inovativní metody, jako je MBTI, mohou být složité na pochopení nebo náročné na použití a pedagogové potřebují pro jejich efektivní využití další školení a podporu.

Celkově lze tedy říci, že má diplomová práce poskytuje důležitý příspěvek k porozumění využití diagnostických metod v praxi učitelů 1. stupně základních škol a zdůrazňuje význam jejich role při podpoře sociálního a emočního rozvoje žáků.

Zdroje

- 16personalities. (2023). 16personalities.
<https://www.16personalities.com/cs/osobnostni-typy>
- Bělecký, Z. (2007). *Klíčové kompetence v základním vzdělávání*. Výzkumný ústav pedagogický.
- Hrabal, V. (2002). *Diagnostika: pedagogickopsychologická diagnostika žáka s úvodem do diagnostické aplikace statistiky*. Karolinum.
- Hrabal, V. (2002). *Sociální psychologie pro učitele: vybraná témata*. Karolinum.
- Chrásková, M. (2016). *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Grada.
- Spiotta, A. M. (2018). Incorporation of Personality Typing into a Neurologic Surgery Residency Program: Utility in Systems Based Practice, Professionalism, and Self-Reflection. In (p. 120).
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1878875018320278?via%3Dihub>
- Kalhousová, H. (2015). *Pedagogická diagnostika: východiska a možnosti*. Grada.
- Krykorková, H., & Chvál, M. (2006). *Pedagogicko psychologická diagnostika a očekávané proměny jejího pojetí*. Grada.
- Kučera, J. (2018). Emoční a sociální kompetence v kontextu školního prostředí. *E-Pedagogikum*. <https://doi.org/10.5507/epd.2018.017>
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2022). Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. <https://www.msmt.cz/tema/pedagogicka-diagnostika>
- Peterson, C., & Seligman, M. E. P. (2004). *Character Strengths and Virtues: A Handbook and Classification*. OUP USA.

Seligman, M. E. P. (2014). *Vzkvétání: nové poznatky o podstatě štěstí a duševní pohody*. Jan Melvil.

Smékalová, L., & Říčan, P. (2018). Emoční a sociální kompetence a vzdělávání. *Psychologie pro školu*. <https://doi.org/10.24132/psychologieproskolu.2018.3.1.4-12>

Šimonová, I. (2015). *Pedagogická diagnostika: Teoretická východiska a metody*. Portál.

The Myers a Briggs foundation. (2023). The Myers a Briggs foundation. <https://www.myersbriggs.org/using-type-as-a-professional/versions-of-the-mbti-questionnaire/>

Vališová, A., & Kasíková, H. (2007). *Pedagogika pro učitele*. Grada.

Životní mapy. (2020). Životní mapy. <https://www.zivotnimapy.cz/>

Seznam obrázků

Obrázek 1: Graf znázorňující pohlaví respondentů	44
Obrázek 2: Graf znázorňující stupeň, na kterém respondenti vyučují.....	45
Obrázek 3: Graf znázorňující délku praxe respondentů	46
Obrázek 4: Graf znázorňující sebehodnocení úrovně diagnostických kompetencí respondentů	47
Obrázek 5: Graf znázorňující skutečnost, zda respondenti vědomě užívají metody odhalující potenciál dítěte.....	49
Obrázek 6: Graf znázorňující znalost uvedených metod	51
Obrázek 7: Graf znázorňující znalost respondentů metody Tygří svět.....	52

Seznam příloh

Příloha č. 1 Ukázka dotazníku

Příloha č.1

Diagnostické kompetence učitelů ve vztahu k vybraným metodám a rozvoji potenciálu žáků

1. Pohlaví
 - žena
 - muž
2. Na jakém stupni ZŠ vyučujete?
 - 1. stupeň
 - 2. stupeň
 - i 2. stupeň
3. Délka praxe
 - 0 – 2 roky
 - 3 – 5 let
 - 6 – 10 let
 - 10 – 20 let
 - více jak 20 let
4. Jak byste ohodnotil/a úroveň Vašich diagnostických kompetencí na škále 1 – 5 (známkování jako ve škole 1 – výborně, 5 – nedostatečně)?
 - 1
 - 2

- 3
- 4
- 5

5. Jaké diagnostické metody ve třídě používáte?

6. Pracujete vědomě s nějakou metodou odhalující potenciál dítěte?

- ano
- ne

7. Pokud jste uvedl/a v předchozí otázce ano, s jakou?

8. Znáte nějakou z uvedených metod ve vztahu k identifikaci silných stránek žáků?

- Kops method
- VIA (values in action)
- MBTI
- žádnou z uvedených

9. Znáte inovativní metodu komunikace Tygří svět®?

- ano
- ne

10. Pokud znáte, používal/a jste Kops Method® v praxi, prosíme o krátký komentář, zpětnou vazbu k této metodě

11. Pokud znáte, používal/a jste metodu VIA (VIA silné stránky) v praxi, prosíme o krátký komentář, zpětnou vazbu k této metodě

12. Pokud znáte, používal/a jste MBTI® v praxi, prosíme o krátký komentář, zpětnou vazbu k této metodě

13. Pokud znáte inovativní metodu komunikace Tygří svět®, prosíme o krátký komentář, zpětnou vazbu k této metodě